

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी मुलप्रवाहिकरण रणनीति – २०८१

(Gender Equality and Social Inclusion Mainstreaming Strategy – 2024)

सिदिङ्वा गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

साव्लाखु, ताप्लेजुङ

कोशी प्रदेश

२०८१

बिषय सूची

बिषय सूची.....	क
तालिका सूची	ग
१. पृष्ठभूमि.....	१
१.१ सिदिङ्वा गाउँपालिकाको परिचय.....	५
१.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनितिको औचित्य तथा आधार.....	७
१.३ लैससास रणनीति निर्माणको आधार, बिधि तथा प्रक्रियाहरु.....	८
१.४ लैससास क्षेत्रमा लक्षित समुदायको पहिचान र बर्गिकरण.....	८
२. लैससास को अवस्था र विश्लेषण	९
२.१ लैससासको दृष्टिकोणबाट गाउँपालिका को सबल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (हद्वरू) विश्लेषण.....	९
२.२ सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण.....	१०
२.३ लक्षित वर्ग पहिचान.....	११
२.४. लक्षित वर्गका समस्या पहिचान.....	११
३. दिर्घकालीन सोच.....	१४
४. ध्येय.....	१४
५. लक्ष्य.....	१४
६. उद्देश्यहरु.....	१४
७. रणनीतिहरु	१५
७.१ मूलप्रवाहिकरण.....	१५
७.२ सशक्तिकरण:.....	१५
७.३ क्षमता बिकास:	१५
७.४ समन्वय, सहकार्य र सहजीकरण:	१६
७.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन	१६
८. रणनैतिक क्रियाकलापहरु.....	१७
८.१. रणनैतिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना (आ. व.२०८१/८२ देखि २०८३/८४ सम्म, तिन आ.व. को कृयाकलापहरु).....	१७
९. बित्त व्यवस्थापन.....	३२
१०. कानुनी व्यवस्था	३२
१०.१ नीतिको पुनरावलोकन तथा सुधार.....	३२
१०.२ खारेजी तथा बचाऊ.....	३३

११. रणनीतिको कार्यन्वयनको जिम्मेवारी तथा दयित्वो	३४
१२. रणनीतिको कार्यन्वयन अनुगमन तथा मुल्यांकन सम्बन्धि व्यवस्था	३६
१२.१. लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यन्वयन तथा अनुगमन समिति.....	३६
१२.१.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यन्वयन तथा अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार.....	३६
१२.२. लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यन्वयन तथा अनुगमन उपसमिति बडास्तरमा.....	३८
१२.२.१ लैससास समन्वय उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार.....	३८
१२.३. गुनासो व्यवस्थापन.....	३९
१३. जोखिम विश्लेषण.....	४०
१४. लैससास रणनीतिबाट आउने अपेक्षित उपलब्धिहरु	४२
१५. विविध	४२
१५.१ बाधा अडचन फुकाउने.....	४२
१६. अनुसुचिहरु.....	४३

तालिका सूची

तालिका १: सिदिङ्वा गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (हृद्धरू) विश्लेषण.....	९
तालिका ३: लक्षित वर्ग पहिचान.....	११
तालिका ४: लक्षित वर्ग समस्या पहिचान.....	११
तालिका ५: पहिलो वर्ष (आ. व. २०८१/८२) को रणनितिक कृयाकलापहरु.....	१७
तालिका ६: दोस्रो वर्ष (आ. व. २०८२/८३) को रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना.....	२३
तालिका ७: तेस्रो वर्ष (आ. व. २०८३/८४) को रणनितिक कृयाकलापहरु र कार्ययोजना	२७
तालिका ८: पालिकाको कार्यान्वयनमा जिम्मेवारी र दायित्व.....	३४
तालिका ९: सम्भावित जोखिम तथा न्यूनिकरणका लागि ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु	४०

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ ले लैंगिक विभेद अन्त्य गरि समानुपातिक समावेशी र सहभागितामुलक सिद्धान्तका आधारमा विभेद रहित सम्बृद्ध र न्याय पूर्ण समतामुलक समाजको निर्माण गर्ने संकल्प गरेको छ । राज्यको तिनवटै शासकीय तहमा महिला दलित, आदिवासी, जनजाती, मधेशी, थारु, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, भिन्न तरिकाले सक्षम व्यक्तिहरुको समानुपातिक रुपमा अधिकार सुनिश्चित गरेको छ । लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण लाई मौलिक हक र राज्यको निर्देशन सिद्धान्तका रुपमा व्याख्या गरेको छ । संविधानको धारा १६ ले सबै नागरिकको समान पुर्वक बाचन पाउने हक, धारा १७ ले स्वतन्त्रताको हक, धारा १८ ले समानताको हक, धारा ३८ ले महिलाको हक, धारा ४२ ले सामाजिक न्यायको हक, धारा ५१ (ज) ले सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धि नीतिको व्यवस्था गरेको छ भने धारा ५२ ले राज्यले गर्नुपर्ने दायित्वको पनि व्यवस्था गरेको छ । धारा ३८ मा महिलाको हक अन्तर्गत मौलिक हकको व्यवस्थाले समान बंशीय अधिकार, राज्यका सबै सरकारमा सहभागिता हुने अधिकार, सम्पति तथा पारिवारिक मामिला सम्बन्धि अधिकार, स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगार र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ । समान कामका लागि लैंगिक आधारमा पारिश्रमिक तथा सामाजिक सुरक्षामा भेदभाव गरिने छैन । साथै महिला विरुद्ध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै आधार मा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोबैज्ञानिक वा अन्य कुनै किसिमको हिंसाजन्य कार्य वा शोषण गरिने छैन । यस्ता हिंसाजन्य कार्यहरुलाई कानुन बमोजिम दण्डनीय हुने र पिडित ले क्षतिपुर्ति पाउने हक हुनेछ भन्ने समेतको व्यवस्था गरेको छ । राज्यले नागरिक हरू बीच धर्म, जात, भाषा, लिङ्ग, वर्ण, आर्थिक अवस्था, क्षेत्र, बैचारिक आस्था वा अन्य कुनै आधारमा भेदभाव गर्ने छैन । लैंगिक समतामुलक राष्ट्र निर्माणको सोच र लैंगिक उत्तरदायी शासन व्यवस्थालाई संस्थागत गर्ने उद्देश्य सहित १५ औं आवाधिक योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि २०८०/८१ कार्यन्वयन मा रहेको छ ।

संविधानको धारा १८ मा समानताको हकले नागरिकहरु सामाजिक र संस्कृतिक रुपले पछाडी परेका समुदायहरुलाई संरक्षण र सशक्तिकरण गर्दै विकास गर्ने विशेष प्रावधानहरुको व्यवस्था गरेको छ । समान कामका लागि लैंगिक आधारमा पारिश्रमिक तथा सामाजिक सुरक्षामा भेदभाव गरिने छैन । यसैगरी संविधानको धारा ४२ मा सामाजिक न्यायको हकले राज्यको हरेक सरकारहरुमा समावेशी र समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त आधारमा जनताको सहभागिताको आधार स्थापना गरेको छ । संविधानले सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका महिला, दलित, आदिवासी, जनजाती, मधेशी, थारु, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, पिछडा वर्ग, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु,

पिछडिएको क्षेत्र, आर्थिक रूपले बिपन्न, खस, आर्य लगाएतका नागरिकहरुको संरक्षण, सशक्तिकरण र बिकासका विशेष कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने ब्याख्या पनि गरेको छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा २४ ले पालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका बिषयमा स्थानीय स्तरमा बिकासका लागि आवधिक, बार्षिक, रणनीतिगत रूपमा मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन योजना बने लागु गर्नुपर्ने कुरालाई कानुनि दायित्वको रूपमा ब्यबस्था गरेको र सोहि दफाको उपदफा २ मा योजना बनाउदा लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धि अन्तरसम्बन्धित बिषयलाई ध्यान दिनुपर्ने भनि उल्लेख गरेको छ ।

लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण बिना अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त गर्न नसकिने तथ्यलाई ध्यानमा राख्दै संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको राष्ट्रिय सामाजिक समावेशी नीति २०७७, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयबाट रास्ट्रीय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लाइ कार्यन्वयनका लागि आवश्यक नीतिगत ब्यबस्था गरेको छ भने प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पनि लैससास नीति र आवश्यक रणनीति बनाउन सके मात्र समावेशी लोकतन्त्रलाइ संस्थागत गर्न, सामाजिक न्याय कायम गर्न र राज्यका संरचनाहरुमा सबै नागरिकको समतामुलक पहुँच स्थापित गर्न मदत पुग्न सक्छ ।

सिदिङ्वा गाउँपालिकाको पनि यहि आवश्यकता र यथार्थ लाइ मध्यनजर गरि लैससास रणनीति तयार गरेको हो । लैंगिक मैत्री समावेशी गाउँपालिका बनाउने परिकल्पना अनुरूप सामाजिक तथा सांस्कृतिक रूपमा पछाडी पारिएका वा परेका महिला दलित, आदिवासी, जनजाती, मधेशी, थारु, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपांगता भएका व्यक्तिहरु अशक्त वा असहाय, पिछडिएको क्षेत्र, एकल महिला र हिंसा पिडितहरुलाई समान सहभागिता अग्रसरता र निर्णय प्रक्रिया हरुमा अर्थपूर्ण सहभागिताको भूमिका सहित लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मार्फत सबैले आत्मसम्मान बोध हुने बातावरण निर्माण गर्न र स्थानीय तहबाट गठन तथा संचालन हुने समिति संरचना र क्रियाकलापहरुलाई मुलप्रवाहिकरणको माध्यमबाट लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पद्धति लाइ सस्थागत गर्न सिदिङ्वा गाउँपालिकाले लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरण रणनीति २०८१ तर्जुमा गरिएको छ ।

संक्षिप्त नाम र परीभाषा

यस रणनीतिको नाम लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरण रणनीति २०८१ रहने छ र यो सिदिङ्वा गाउँपालिकाले स्वीकृति गरेको मिति देखि लागु हुनेछ ।

परिभाषा विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस रणनीतिमा

क) “रणनीति” भन्नाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरण रणनीति २०८१ सम्झनु पर्दछ ।

- ख) “स्थानीय तह” भन्नाले नगरपालिका, गाउँपालिका र जिल्ला समन्वय समिति सम्झनु पर्दछ ।
- ग) “गाउँपालिका” भन्नाले सिदिङ्वा गाउँपालिका सम्झनु पर्दछ ।
- घ) “कार्यक्रम” भन्नाले निश्चित उद्देश्य प्राप्तिका लागि तयार गरिएका आयोजनाहरूको संयोजित रूप सम्झनु पर्दछ ।
- ङ) “योजना” भन्नाले समग्र विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यको लागि तयार गरिएको स्थानिय तहको आवधिका विकास योजना, वार्षिक विकास योजना, एकीकृत शहरी विकास योजना, नगर सडक गुरुयोजना र विषयगत गुरुयोजना, रणनीति योजना आदि सम्झनु पर्दछ ।
- च) “सामाजिक वञ्चितीकरण” भन्नाले परम्परादेखि चलिआएको अनौपाचारिक मुल्य मान्यत बमोजिम लिङ्ग, जातजाति, धर्म, आदि विभेद कारणले सुविधाबाट वञ्चित भएको अवस्थालाई मान्नुपर्दछ ।
- छ) “सामाजिक समावेशीकरण” भन्नाले अवसर तथा स्रोत साधन उपभोगबाट वञ्चित भई जोखिममा परेका र आर्थिक सामाजिक तथा साँस्कृतिक जीवनयापन गर्नबाट वञ्चित भई गरिवी तथा सामाजिक रुपमा वञ्चितकरण परेका समुहहरूलाई विकास निर्माण र कार्य सम्पादनका प्रकृत्यामा सहभागी गराई उपलब्ध अवसर, स्रोत, साधन तथा आधारभूत अधिकार उपयोग गर्ने कुराको सुनिश्चिततालाई बुझ्नु पर्दछ ।
- ज) “लैससास सम्पर्क व्यक्ति वा सामाजिक समावेशीकरण सम्पर्क व्यक्ति” भन्नाले कुनै कार्यलय वा निकायमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विषय हेर्ने गरी सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा तोकिएको कर्मचारीलाई सम्झनु पर्छ ।
- झ) “सामाजिक समावेशी बजेट” भन्नाले स्थानीय निकायको योजना तर्जुमा गर्दा समाजमा रहेका विभिन्न जातजाति क्षेत्र, वर्ग र समुदायका महिला, पुरुष, यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकहरूको आवश्यकता सहभागितामूलक ढंगले सम्बोधन गर्दै समग्र विकास प्रक्रियालाई निजहरू प्रति उत्तरदायी बनाउने उद्देश्यले तर्जुमा गरिने कार्यक्रम र बजेटलाई बुझ्नु पर्दछ ।
- ञ) “विकास साझेदार” भन्नाले सरकारसँग भएको सम्झौता बमोजिम नगद, जिन्सी एवम प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने द्विपक्षीय एवम् बहुपक्षीय दातृनिकाय, सयुक्त राष्ट्रसंघीय निकायहरू तथा अन्तराष्ट्रिगैरसरकारी संस्था सम्झनु पर्दछ ।
- ट) “गैरसरकारी संस्था” भन्नाले प्रचलिन कानून बमोजिम स्थापना भएका स्थानीय तहबाट आफ्नो कार्यक्रम स्वीकृत गराई स्थानीय तहसँग समन्वय राखी कार्य संचालन गर्ने गैर नाफामूलक संस्था बुझ्नु पर्दछ ।
- ठ) “लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट” भन्नाले लैङ्गिक समानताको लागि बजेट सुनिश्चितता, बजेटका सबै प्रक्रियामा लैगिक मूलप्रवाहिकरण र उपलब्धीको समतामूलक वितरणका साथै उपभोगको लागि

लैङ्गिक विश्लेषण सहित योजनाबद्ध रूपमा उद्देश्यमूलक कार्यक्रमहरू तर्जुमा र प्राथमिकरण गर्ने कार्यक्रम छनौट गरी लगानि गर्ने पद्धतिलाई जनाउँछ ।

- ड) “उपभोक्ता समिति” भन्नाले परम्परागत रूपमा लामो समयदेखि जातिय, आर्थिक, लैङ्गिक, पछाडि पारिएका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थरु, मुस्लिम, पिछडावर्गा, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा पीडित, अल्पसंख्यक, जेष्ठ नागरिक बालबालिका एवं दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनता बुझ्नु पर्दछ ।
- ढ) “अल्पसंख्यक” भन्नाले संघीय कानून बमोजिम निर्धारित प्रतिशत भन्दा कम जनसंख्या रहेको जातिय भाषिक र धार्मिक समूह सम्झनु पर्छ र सो शब्दले आफ्नै जातीय, धार्मिक र भाषिक विशिष्टता भएको, त्यसलाई बचाई राख्ने आकांक्षा रहेका, विभेद र उत्पीडन भोगेका समूह समेतलाई जनाउँदछ ।
- ण) “स्थानीयकरण” भन्नाले कुनै पनि विषय वा कार्यक्रमलाई कुनै स्थानीय ठाँउ विशेषको परिस्थिति वा अवस्था अनुसार ढाली अधिकतम उपयोग गर्ने प्रकृया बुझ्नु पर्दछ ।
- त) “लैङ्गिक समता” भन्नाले अवसर र न्यायबाट वञ्चित महिला र पुरुषलाई थप अवसर दिएर समातामूलक स्थितिको निर्माण गर्न गरिने प्रयासलाई सम्झनु पर्छ ।
- थ) “लैङ्गिक समानता” भन्नाले महिला र पुरुष बिच सबै तह र क्षेत्रमा समान अवसर र समान लाभ हाँसिल गर्ने अवस्थालाई सम्झनु पर्छ ।
- द) “लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण” भन्नाले महिला तथा पुरुष र विभिन्न सामाजिक समूहहरू बीचको असमान सम्बन्धहरूलाई पुन सुनिश्चित गर्न तथा हरेक प्रकारका सामाजिक पहिचान भएका व्यक्तिहरूका लागि समान अधिकार, अवसर, एवं सम्मान सुनिश्चित गर्नका लागि आवश्यक कदम चाल्नु पर्ने विषयलाई बुझ्नु पर्दछ ।
- ध) “लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण” भन्नाले कुनै पनि योजनाबद्ध कार्य, नीति नियम, कार्यक्रम कार्यन्वयनको हरेक क्षेत्र तथा तह र तप्कामा महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका वा पारिएका समूहहरूलाई समाहित गर्ने प्रक्रियालाई सम्झनु पर्दछ ।
- न) “सीमान्तकृत” भन्नाले राजनितिक, आर्थिक र सामाजिक रूपले पछाडि पारिएको, भौगोलिक विकटताको कारणले सेवा सुविधाको उपभोग गर्न नसकेको वा त्यसबाट वञ्चित रहो संघीय कानून बमोजिमको मानव विकासको स्तर भन्दा न्यून स्थितिमा रहेका समुदाय सम्झनु पर्छ र यो शब्दले अति सीमान्तकृत र लोपन्मुख समुदाय समेतलाई जनाउँछ ।
- प) “खण्डीकृत तथ्याङ्क” भन्नाले महिला तथा पुरुष, जातिय अल्पसंख्यक समूह, अपाङ्गता भएका तथा अन्य सिमान्तकृत समूहहरूको तहगत तथ्याङ्कलाई बुझ्नु पर्दछ ।

- फ) “सामाजिक परिक्षण” संस्थाद्वारा संचालित कार्यक्रमको सामाजिक आर्थिक तथा वातावरणीय लाभ एव मापदण्डरुको लेखाजोखा सहित सामाजिक रुपमा प्रदर्शन गर्न प्रकृत्यालाई बुझनुपर्दछ ।
- ब) “बञ्चित समुह” भन्नाले परम्परागत रुपमा लामो समय देखि जातिय, आर्थिक, लैङ्गिक अपाङ्गता, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक एवम् भौगोलिक कारणले गर्दा पछि परेका महिला, दलित आदिवासी, जनजाति, आपाङ्ग, जेष्ठ नागरिक, बालबालिका एवं दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनाता सम्झनु पर्दछ ।
- भ) “टोल विकास संस्था” भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा १२ (२) क बमोजिम सामाजिक परिचालनको अवधारणा बमोजिम गठन हुने समूह सम्झनु पर्छ ।
- म) “उपभोक्त समिति” भन्नाले आयोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभ पाउने व्यक्तिहरुको समूहले कुनै आयोजना निर्माण, संचालन, व्यवस्थापन र र्ममत सम्भार गर्नको लागि आफूहरु मध्येबाट निश्चित प्रक्रिया बमोजिम गठन गरेको समिति सम्झनु पर्दछ ।
- य) “लैङ्गिक प्रभाव विश्लेषण” भन्नाले नीति तथा अभ्यासहरुको परीक्षण गरेर कुनै पनि योजना कार्यक्रम तथा आयोजनाबाट महिला एवम् पुरुष कतिको लाभान्वित भएका छन् भन्ने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।
- र) “लैससास बजेट” भन्नाले स्थानीय निकायको योजना तर्जुमा गर्दा समानमा रहेका विभिन्न जातजाति क्षेत्र, वर्ग र समुदायका महिला, पुरुष, तेश्रोलिङ्गी, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिकहरुको आवश्यकता सहभागितामूलक ढंगले सम्बोधन गर्दै समग्र विकास प्रक्रियालाई निजहरु प्रति उत्तरदायी बनाउने उद्देश्यले तर्जुमा गरिने कार्यक्रम र बजेटलाई बुझनु पर्दछ ।
- ल) “लक्षित समुदाय” भन्नाले यस लैससास नीतिको प्रयोजनको लागि निम्न उल्लेखित वर्ग तथा समूहलाई लक्षित समुदायको रुपमा मानिएको छ । समुदायमा पछाडि पारिएका महिला, दलित, आदिवासी जानजाति, मदेशी, थारु, मुस्लिम, पिछडावर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा, तथा पछाडि पारिएका वा बहिष्करणमा परेका समुदाय भन्ने बुझनुपर्दछ ।

१.१ सिदिङ्वा गाउँपालिकाको परिचय

ताप्लेजुङ्ग जिल्लाको पुर्वी भू-भागमा अवस्थित २,०६ वर्ग कि.मी क्षेत्रफल फैलिएको सिदिङ्वा गाउँपालिका स्थानीय सिदिङ्वा देवी अवस्थित सिदिङ्वा डाँडाको नामले नामाकरण गरिएको देखिन्छ । साविकको कालिखोला, सादेवा, आंखोप, साव्लाखु, लिम्बुदिन, मेहेले, र सुरुमखिम गा.वि.स लाई समेटी निर्माण गरिएको उत्त गाउँपालिकामा ७ वडा रहेको छ । कुल १२०९९ जनसंख्या रहेको यस गाउँपालिका मुख्य आयश्रोत कृषि, पशुपालन तथा जडीबुटी रहेको छ । धार्मिक स्थल तिम्बड पोखरी

र सुन्दर ढ्वाङ्ढ्वाङ्गे झरना रहेको यो गाउँपालिकामा धेरैभन्दा धेरै पर्यटकिय, जैविक, सास्कृतिक, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थलहरू छ।

साव्वाखु भञ्ज्याङ केन्द्र रहेको यो गाउँपालिकाको केही वडा वाहेक सबै वडाहरूमा मोटरबाटो विस्तारभैसकेको छ ।

जनसंख्या, घरधुरी र साक्षरता

यो गाउँपालिकामा कूल ७ वडारहेको छ। एस पालिकाको कूल जनसंख्या १०९७९ रहेको छ जसमध्ये ५५३१ पुरुष र ५४४८ महिला रहेका छन् । यस पालिकामा जम्मा २४७६ घरधुरी छन्, जसमध्ये २०६८ घरधुरी का घरमुली पुरुष रहेका छन् भने जम्मा ४०८ घरमा महिला घरमुली रहेका छन्।

शैक्षिक स्तर को कुरा गर्दा, ५ वर्ष माथिका पुरुष ५०७९ छन् भने महिला चाही ४९७१ छन् । यो कूल संख्या मा, पूर्ण रुपमा लेख पढ गर्न सक्ने पुरुष को संख्या ४३७० छ भने महिला को ३७१४ रहेको छ। साथै, पढ्न मात्रा सक्ने ४ पुरुष र ९ महिला छन् भने लेखपढ गर्ने नजान्ने पुरुष ७०५ र महिला १२४७ रहेका छन् ।

जात, जाति र मातृभाषा:

यहाँ अधिकांश मानिसहरू लिम्बू (३२.५%) र क्षेत्री (२५.२%) छन् भने राई (१९.२%) रहेका छन् भने अल्पसंख्यामा बि क (४.६%), तामांग(४.४%) , ब्राह्मण(३.६%), गुरुङ(२.९%) याक्खा(२%) नेवार(१.६%) र मिजार(१.४%) जाति रहेका छन् ।

अधिकांश मानिसहरू किरात (४४.९%) र हिन्दू (४२.४%) धर्मका छन्। ७.६% जनसंख्या बौद्ध धर्म मान्छन्। साथै जनसंख्याको ५% क्रिस्टियन छन्।

यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसहरूले प्रायः नेपाली (५४.३%) बोल्छन् र त्यसपछि लिम्बु (२५.६%) बोल्छन्। ५.१% जनसंख्याले राई भाषा बोल्छन्।

अपाङ्गता

यस गाउँपालिकामा कूल जनसंख्या को २.४% फरक क्षमता भएका मानिसहरू रहेका छन् । जसमध्ये २.३% महिला र २.४% पुरुष रहेका छन् ।

स्रोत: जनगणना २०७८, कोशी प्रदेश

१.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको औचित्य तथा आधार

देशको नीति, नियम तथा कानूनी पाटोबाट हेर्दा नेपालको संविधान बमोजिम राज्यले नागरिकहरूका बीच उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जात, जाति, लिङ्ग, आर्थिक अवस्था, भाषा, क्षेत्र, वैचारिक आस्था वा यस्तै अन्य कुनै आधारमा भेदभाव गर्न नहुने र सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछ्छडिएका महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थारू, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, पछाडि पारिएका वा परेका वर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बाल—बालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भावस्थाका महिला, अशक्त वा असहाय, पिछ्छडिएको क्षेत्र र आर्थिक रूपले विपन्न खस-आर्य लगायत नागरिकको संरक्षण, सशक्तीकरण वा विकासका लागि कानून बमोजिम विशेष व्यवस्था गर्ने भनी उल्लेख

गरेका प्रावधानहरूलाई कार्यान्वयन गर्ने क्रममा नेपालका तिनै तहका सरकार (संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार) हरू दत्तचित्त भएर लागेका छन्। विगतमा दशौं पञ्च वर्षिय योजना (२०५९-२०६४) देखि नै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण अवधारणालाई अन्तर-सम्बन्धित विषय (Cross-

स्थानीय सरकार (संचालन) ऐन, २०७४ अनुसार लैससास मूलप्रवाहीकरणमा स्थानीय सरकारको भूमिका:

- स्थानीय तहको लैससास रणनीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
- न्यायिक समितिको प्रभावकारिता बृद्धि गर्ने ।
- लैससासका लागि संस्थागत तथा व्यक्तिगत क्षमता विकास गर्ने ।
- स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाह संयन्त्र तथा प्रकृत्यालाई लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी मैत्री बनाउने ।
- स्थानीय शासनसँग सम्बन्धित विभिन्न नीतिहरूको लैससासको दृष्टिकोणबाट पुनरावलोकन तथा विकासमा जोड दिने ।
- स्थानीय तहको आवधिक र बार्षिक योजनामा लैससासका मुद्दाहरू समावेश गर्न संबन्धित निकायहरूलाई अभिप्रेरित, सहजीकरण र

cutting issues) का रूपमा स्थान दिईदै आए अनुरूप समावेशीकरण नीति तर्जुमा गर्ने र लैससास सम्बन्धी संरचनाहरू स्थापना गर्ने कार्यको थालनी संगै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति, २०६६ तयार भई कार्यान्वयन भएको थियो भने हाल आएर राज्यको पुनःसंरचना पश्चात पनि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न संघीय सरकारले नीतिगत तथा कानूनी सुधार गर्दै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका विषयहरूलाई सम्बोधन गर्न संघीय सरकारबाट तयार गरिएको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीता स्थानीयकरण रणनीति २०७५, सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७६ र राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति, २०७७, स्थानीय तहको नीति निर्माणमा सहजीकरणका लागि गाँउ पालिका तथा नगरपालिको सामाजिक समावेशीकरण नीति, २०७८ (नमूना), कोशी प्रदेश सरकारको लैङ्गिक समानता नीति २०७९ र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७९, संघीय र प्रदेश सरकारबाट लैससास रणनीति सम्बन्धमा भएका निर्देशनहरू, सोही पंचवर्षिय योजना (२०८१/८२-२०८५/८६) को प्राथमिकता नै वञ्चितीकरणमा परेका वर्ग र समुदायको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक अवरोधलाई

हटाउँदै स्वास्थ्य, शिक्षा, आवास, सीप विकास, रोजगारीका अवसर तथा स्रोत साधन माथि अग्राधिकार दिदै नागरिकहरूको सशक्तीकरण र सर्वाङ्गीण विकासमा परिचालन गर्ने रहेको, दिगो विकास लक्ष्य र नेपाल सरकारले विश्वव्यापी रूपमा गरिएको महिला विरुद्धका सबै प्रकारका भेदभाव उन्मूलन गर्ने सम्बन्धि संयुक्त राष्ट्र संघीय महासन्धी १९७९, चौथो संयुक्त राष्ट्र संघीय विश्व महिला संमेलन, १९९५ जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, अभिसन्धिहरूमा व्यक्त गरेका प्रतिबद्धताहरू र स्थानीय सरकार (संचालन) ऐन, २०७४ मा स्थानीय सरकारले लैससास मूल प्रवाहीकरणका लागि निर्वाह गर्नुपर्ने भूमीकाहरू नै यो लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति तयारीको आधारहरू हुन्।

१.३ लैससास रणनीति निर्माणको आधार, बिधि तथा प्रक्रियाहरू

समावेशी बिकासका लागि महिला, बालबालिका, दलित, जनजाती, ज्येष्ठ नागरिक, यौनिक अल्पसंख्यक लगायत सिमान्तकृत, विभेद र बन्चितीकरणमा परेका वा पारिएका बर्गलाई बिकासको मूल प्रवाहमा ल्याउनु यस रणनीतिको मुख्य उद्देश्य रहेको छ ।

- जातजाति, लिङ्ग, वर्ग, अपाङ्गता भएका तथा उमेरका आधारमा विभेदमा रहेका महिला, बालबालिका, दलित, जनजाती, ज्येष्ठ नागरिक, यौनिक अल्पसंख्यक लगायत सिमान्तकृत, र बिपन्न बर्गलाई सशक्तीकरण माध्यमबाट स्रोतसाधनमा समानुपातिक पहुँच बनाउन ।
- लैससास सम्बन्धि सवाललाई अन्तरसम्बन्धित बिषयको रूपमा बिकास प्रक्रियामा समावेश गर्न ।

१.४ लैससास क्षेत्रमा लक्षित समुदायको पहिचान र बर्गिकरण

विभेद रहित समृद्ध र न्यायपूर्ण समाज स्थापनाको लागि नेपालमा बिगत देखि महिला दलित, आदिवासी, जनजाती, मधेशी, थारु, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू अशक्त वा असहाय, पिछडिएको क्षेत्र, एकल महिला र हिँसा पिडितहरूलाई समग्र बिकास प्रक्रियामा मुलप्रवाहिकरण गर्ने प्रयास गरिएको छ । यसका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू कार्यन्वयनमा ल्याइएको छ । परिणाम स्वरूप लैससास अन्तर्गतका समुदायको सशक्तीकरणमा उल्लेखनीय योगदान पुगेको छ ।

२. लैससास को अवस्था र विश्लेषण

यस लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति तयारी गर्ने क्रममा पालिकास्तरमा लैससासको बारेमा अवधारणात्मक साझा बुझाई ल्याउने, लैससास रणनीति निर्माण तथा रणनीति कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्नका लागि कार्यदल गठन गर्ने र गाउँपालिकाको लैससास सम्बन्धि समग्र अवस्था पहिचान गर्ने उद्देश्यका साथ एक कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरी गोष्ठीका सहभागीहरूसंग अन्तरक्रिया तथा समूह केन्द्रित छलफलबाट लैससासको दृष्टिकोणबाट गाउँपालिकाको सवल पक्ष, सुधारगर्नु पर्ने पक्ष, अवसर र चुनौति विश्लेषण, लैससास सवाल विश्लेषण, नीति विश्लेषण, सरोकारवालाहरू पहिचान तथा विश्लेषण, लक्षित वर्ग पहिचान तथा समस्या पहिचान र रणनीतिको दीर्घकालिन सोच, लक्ष, उद्देश्य, रणनीति तथा रणनीतिक कार्ययोजना तय गरिएको थियो। यसका अलावा गाउँपालिका अध्यक्ष समेत अन्य जानकारी व्यक्तिहरू, सामाजिक विकास शाखा र बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखासंग छुट्टै अन्तर्वार्ता गरी गाउँपालिकाको समग्र लैससास अवस्था पहिचान तथा विश्लेषण गरिएको थियो। उक्त मुख्य मुख्य विश्लेषण तथा विश्लेषणका निष्कर्षहरू निम्न अनुसार छन्।

२.१ लैससासको दृष्टिकोणबाट गाउँपालिका को सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (SWOT) विश्लेषण

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको दृष्टिकोणबाट हालको अवस्था पहिचान गरी आगामी रणनीति तय गर्नका लागि गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर र चुनौतिहरूको विश्लेषण गरिनु अत्यन्तै महत्वपूर्ण हुने भएकाले उक्त विश्लेषण गरिएको थियो। यसरी विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकामा देखिएको हालको अवस्था निम्न अनुसार तालिका १ मा उल्लेख गरिएको छः

तालिका १: सिदिङ्वा गाउँपालिकाको सवल पक्ष, कमजोर पक्ष, अवसर, र चुनौति (SWOT) विश्लेषण

सवल पक्ष	कमजोर पक्ष
- गाउँपालिकामा न्यायीक समिति र वडामा मेल मिलाप केन्द्र गठन भएको - स्थानीय तहमा महिला र बालबालिका सम्बन्धी काम गर्ने कर्मचारीको व्यवस्था भएको - महिला विकास साखा बाट बजेट विनियोजन गरि विभिन्न कार्यक्रम गरिएको (जेष्ठ नागरिक तथा एकल महिला कार्यक्रम) - अपाङ्गता भएका हरूलाई साहयता सामग्री वितरण - विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्था, राजनैतिक दल, नागरिक समाज तथा अन्य सरोकारवालाहरूको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी सकारात्मक सहयोग रहेको	- लक्षित वर्गका सामाजिक तथा आर्थिक समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्नका लागि प्रयास कार्यक्रमहरू संचालन गर्न नसक्नु - महिला समावेशी कार्यक्रम हरूमा स्थानीय स्तरमा चासो नदेखिनु। - लैससासका कार्यक्रम संचालनका लागि प्रयास मात्रामा आर्थिक श्रोत जुटाउन नसक्नु - लक्षित वर्गलाई मूल प्रवाहमा ल्याउनका लागि प्रयास नीति तथा रणनीतिक योजना नहुनु - हिंसा पिडित व्यक्तिहरूको तत्कालिन उद्धार कार्यका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र/ बाल सुधार गृहको स्थापना गर्न नसक्नु

• विकासका गतिविधिहरूमा महिला पुरुषको समान सहभागिता हुन थालेका छन् ।	
अवसर	चुनौति
- स्थानीय सरकारले महिला व्यवसायीलाई कर छुट गरी व्यवसाय गर्ने लैससासका लक्षित वर्गलाई प्रोत्साहन स्वरूप बजेटद्वारा सम्बोधन गर्ने नीति नियम बनाउन सकिने - महिला तथा विपन्न लक्षित व्यक्तिलाई विभिन्न उत्पादनमूक कार्यमा जोड्न सकिने र उनीहरूद्वारा उत्पादित सामग्रीहरूको बजार व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न सकिने - विद्यालय र वडाहरूमा गठन भएका बाल क्लबहरूको सहयोग लिन सकिने - लैससासका लक्षित वर्गहरूसँग काम गर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरूसँग साझेदारीमा काम गर्न सकिने	- महिलाहरूलाई रोजगारीका अवसरहरू प्राप्त नहुनु - लक्षित वर्गहरूको पहुँच र सहभागितामा देखिएको कमीलाई अर्थपूर्ण सहभागिता गराई पहुँच बढाउन नसक्नु चुनौति भएको - कानूनी रूपमा अधिकार प्राप्त भए पनि प्रकृया झन्झटिलो र कार्यान्वयनमा ढिलाई हुनु - पितृसत्तात्मक सोचका कारण समाजले महिलालाई पुरुषको समकक्षी नभई तल्लो तहको वा कमजोर मात्रै सामन्ती सोच चुनौतिको रूपमा रहेको - कार्य स्थलमा र समुदायमा भएका हिंसाका घटनाहरू उजुरीको रूपमा नआउनु

स्रोत: समूह छलफल, लैससास रणनीति तयारी कार्यशाला गोष्ठी, ९ बैशाख २०८१, सिदिङ्वा गाउँपालिका हल, ताप्लेजुंग ।

२.२ सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण

यस गाउँपालिकाका लैससास सम्बन्धि सरोकारवालाहरूलाई प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने गाउँपालिका भित्रैका शाखा उपशाखाहरूलाई पहिलो तहका सरोकारवालाहरू, गाउँपालिकास्तरमा कार्यरत विभिन्न स्थानीय संघसंस्था, समूह, नेटवर्कहरूलाई दोस्रो तहका सरोकारवालाहरू, र जिल्ला, प्रदेश तथा केन्द्रस्तरमा कार्यरत गाउँपालिकाबाट टाढाको दूरीमा रहेका भएपनि आवश्यकता अनुसार सम्पर्क समन्वय तथा सहकार्य गर्न सकिने निकायहरूलाई तेस्रो तहका सरोकारवालाहरूको रूपमा छुट्याई निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छः ।

तालिका २: सरोकारवाला पहिचान तथा विश्लेषण

पहिलो तहका सरोकारवाला निकाय/ संस्था	दोस्रो तहका सरोकारवाला निकाय/ संस्था	तेस्रो तहका सरोकारवाला निकाय/संस्था
- गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न समिति तथा विषयगत शाखाहरू - न्यायिक समिति - लैससास नीति निर्देशन समिति - महिला तथा बालबालिका शाखा - योजना तथा प्रशासन शाखा	- आमा समूह - महिला कृषि समूह - सहकारी संस्था - बाल क्लब तथा बाल संजालहरू - विद्यालय तथा बाल विकास केन्द्रहरू - राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ - स्थानिय संञ्चार माध्यमहरू - विभिन्न लघुवित्त संस्थाहरू/बैंङ्कहरू	- कोशी प्रदेश अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, झापा - कोशी प्रदेश योजना आयोग, विराटनगर - सामाजिक विकास मन्त्रालय कोशी प्रदेश विराटनगर - प्रदेश अन्तर्गत लैससासमा काम गर्ने निकायहरू मुख्य मन्त्री तथा

• शिक्षा शाखा • स्वास्थ्य शाखा • कृषि शाखा • पशु सेवा शाखा • सबै वडा कार्यालयहरू	• महिला प्रहरी सेल • जिल्ला प्रहरी कार्यालय • स्वास्थ्य चौकी/केन्द्रहरू • लघुउद्यम विकास कार्यक्रम • नेपाल रेडक्रस सोसाइटी • दलित, महिला, बालबालिका जेष्ठ नागरिक, जातीय उत्थान र अपाङ्गताको क्षेत्रमा काम गर्ने गैह्र सरकारी संस्थाहरू	- मन्त्रिपरिषदको कार्यालय, कोशी प्रदेश, विराटनगर • राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, कोशी प्रदेश कार्यालय, विराटनगर • संघीय मामला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सिंहदरवार काठमाण्डौ • महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय, सिंहदरवार काठमाण्डौ
--	---	---

२.३ लक्षित वर्ग पहिचान

महिला दलित, आदिवासी, जनजाती, मधेशी, थारु, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू अशक्त वा अशाहाय, पिछडिएको क्षेत्र, एकल महिला, आर्थिक, सामाजिक रूपमा पछाडी परेका वर्गको पहिचान गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

यस पालिकामा मुख्यतः लिम्बु क्षेत्री र राई जाति बसोबास गर्छन् भने बि.क. र परियार अल्पसंख्यक छन् ।

तालिका २: लक्षित वर्ग पहिचान

एकल महिला	दलित (तराई पहाड दुवै)	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू
हिंसा पिडित महिला	लोपोन्मुख तथा सिमान्तकृत जातजाती	असहाय जेष्ठ नागरिक
लैङ्गिक/यौनिक अल्पसंख्यक	आदिवासी जनजाती	विद्यालय नजाने बालबालिका
हिंसा पिडित पुरुष	गरिव विपन्न र सुकुमवासी घरपरिवार	किशोर किशोरी तथा युवा

२.४. लक्षित वर्गका समस्या पहिचान

तालिका ३: लक्षित वर्ग समस्या पहिचान

लक्षित वर्ग	समस्या
महिला	• अर्थपूर्ण सहभागिताको कमी/अभाव • महिलाहरूमा कामको तेहरो जिम्मेवारी • विभिन्न रुढीवादी परम्परागत सोच • विविध कारणले महिलाहरू घर बाहिर निर्धक्क भएर निस्कन नसक्नु • कारण- घरको सम्पूर्ण कामको भार, बालबालिका हुर्काउने काममा महिलाको मात्र भूमिका र दायित्व हुनु, शिक्षा र आर्थिक अवसरको कमीका कारण महिला पछि परेकाले महिलाको आत्मवल कम हुनु, समुदायमा अहिले सम्म पनि महिलालाई गृहिणीको रूपमा मात्र सिमित राख्न खोज्ने सोच भएको • महिलामैत्री कानून भएतापनि यसको उचित कार्यान्वयन नहुनु

दलित	- समाजमा छुवाछुत तथा विभेदपूर्ण व्यवहार विद्यमान रहनु र छुवाछुत उन्मूलनको कानून भएतापनि यसको उचित कार्यान्वयन नहुनु - दलित सशक्तिकरण कार्यक्रम संचालनका लागि बजेट विनियोजन हुन नसक्नु
आदिवासी जनजाति	- ग्रामीण भेगमा महिला पुरुष र छोरा छोरीमा भेदभाव रहनु - कतिपयमा शिक्षा भएर पनि आत्मबलको कमी भएको - आदिवासी जनजातीहरूका परम्परागत ज्ञान सिपको संरक्षणको अभाव
अपाङ्गता भएका व्यक्ति	- अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूले सहज रूपमा शिक्षा पाउन नसक्नु - समान अवसरबाट बञ्चित साथै सार्वजनिक सेवा तथा स्रोतमा सहज पहुँच नहुनु - अपहेलना, मानसिक यातना, अपमानजनक व्यवहार तथा यौनजन्य दुर्व्यवहारको शिकार हुनु - कुनैपनि विकास क्रियाकलापमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता नहुनु
बालबालिका	- आर्थिक समस्या र शिक्षाको कमीले अझै पनि बालबालिकाहरू सडकमा रहेका - बालमैत्री तथा सचेतनामूलक क्रियाकलापहरू संचालन नहुनु र बाल सहभागिताको अभाव - सम्बन्ध विच्छेद भएका आमाबाबुका छोराछोरीहरू मानसिक रूपमा विछिप्त हुनु - बाबुआमाका घरायसी झगडाले बालबालिकाको मानसिकतामा नकारात्मक असर पर्नु - आर्थिक रूपमा विपन्न परिवारका बालबालिकाहरू अझैपनि शिक्षाबाट बञ्चित भएको - प्रविधि तथा सामाजिक संजालको दुरुपयोग - लागु औषध प्रयोगमा बालबालिकाको संख्या बढ्दै जानु
ज्येष्ठ नागरिक	- केहि परिवारमा वृद्ध अवस्था हुँदै गएपछि रेखदेखको कमी - केहि परिवारमा औषधि उपचार तथा सम्मानपूर्ण व्यवहारको अभाव - केहि परिवारमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पनि परिवारका अन्य सदस्यले निकालेर वृद्ध वृद्धालाई नदिएको अवस्था
पुरुष	- बैदेशिक रोजगारीका कारण पुरुषहरू माथी पनि हिंसाका घटनाहरू बढ्दै जानु - कतिपय अवस्थामा महिलाहरूले पनि आफूले पाएको अधिकारको दुरुपयोग गर्ने गरेको - बढि महत्वाकांक्षी भई आर्थिक मामलालाई मात्र प्राथमिकता दिँदा परिवारमा विखण्डन आएको
युवा/ किशोर/ किशोरी	- प्रविधि मैत्री तथा शिपमूलक शिक्षाको अभाव रहेको - विद्यालयहरूमा व्यवहारिक गतिविधि (Practical activities) हरूको कमी भएकोले सैद्धान्तिक विषय मात्र पढेर कुनैपनि व्यवहारिक ज्ञान तथा अनुभव नहुने र शैक्षिक प्रमाणपत्र भएर पनि समयमै कुनै काम नपाउने समस्याले शैक्षिक बेरोजगारी बढिरहेको - कलेजका पाठ्यक्रम र वास्तविक काम गर्ने ठाँउमा चाहिने ज्ञान सिपसंग तालमेल नमिल्ने तथा पढाईको क्रममा व्यवहारिक अनुभव हासिल गर्ने गरी ईन्टर्नशिपका कार्यक्रमहरूको कमी - युवाहरू बेरोजगारीका कारण भविष्य सुनिश्चित नदेखेर विदेश पलायन भईरहेको - युवाहरू लागु औषधको कुलतमा फस्ने र यस्ता दुर्व्यसनीको संख्यामा वृद्धि हुँदै गएको - महिनावारीको समयमा किशोरीहरूलाई स्कूलमा समस्या हुने

	• सामाजिक संजालको दुरुपयोग बढ्दै गएर उत्पादनमूलक काममा लाग्नुको सट्टा यौन हिंसा, दुर्यवहार तथा लागु औषधको कुलतमा फस्ने गरेको • धेरै पैसा कमाउने लोभमा अपराधिक कृयाकलापहरू बढ्दै गएको
गरिव विपन्न तथा सुकुम्वासी परिवार	• जग्गाजमिनको सिमितता वा हुँदै नहुनुका कारण कृषिमा आधारित व्यवसाय गर्न नसक्नुका कारण खाद्य असुरक्षा भई विहान बेलुकाको खाद्य जोहो गर्न नै कठिन भएको • जीवन निर्वाहका लागि ज्याला मजदुरी तथा तत्कालिन आम्दानीका कामहरू गर्नु पर्ने बाध्यताका कारण दीर्घकालिन सोच राख्न नसक्नु • अशिक्षा र चेतनाको कमीका कारण बालविवाह, घरायसी कलह, मदिराको अत्याधिक सेवन लगायतका सामाजिक कुरीति तथा हानीकरक सामाजिक प्रचलनबाट पिडीत रहनु • विकासका क्रियाकलापहरूमा सहभागीताको कमी, स्रोत साधनमा न्यून पहुँच, निर्णायक तहमा प्रतिनिधित्व हुन नसक्नु तथा विकासको मूलप्रवाहीकरण प्रकृयाबाट अलग रहनु
लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक	• लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरूको पहिचान हुन नसक्नु • खुलेर समाजमा आउन नचाहनु र समान अवसरबाट बञ्चित हुनु • समाजबाट अपमानजनक व्यवहार तथा विभेदपूर्ण दृष्टिकोण राख्नु

३. दिर्घकालीन सोच

लैससास सम्बन्धिसामाजिक तथा संस्कृतिक रूपमा विद्यमान मूल्य, मान्यता, प्रथा संस्कार र व्यवहारमा परिवर्तन गर्दै विकास प्रक्रियामा महिला पुरुष, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्तिहरू, सिमान्तकृत समूहहरू तथा पिछडिएका वर्गहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरि आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, र सार्वजनिक जीवनमा सशक्तिकरण गर्न लैंगिक मैत्री, समावेशी समानुपातिक र समतामूलक समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माण गर्ने ।

४. ध्येय

महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव र हिसालाई निरुत्साहित गर्दै आर्थिक सामाजिक र राजनैतिक रूपमा सशक्तिकरण सहित कानुनी तथा व्यवहारिक रूपमा महिला, पुरुष, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, बालबालिका ज्येष्ठ नागरिक अपांगता भएका व्यक्तिहरू, सिमान्तकृत समूहहरू तथा पिछडिएका वर्गहरू बीच समानता स्थापित गर्ने ।

५. लक्ष्य

आर्थिक, सामाजिक र राजनैतिक रूपमा सशक्तिकरण सहित कानुनि तथा व्यवहारिक रूपमा महिला, पुरुष, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्तिहरू, सिमान्तकृत समूह तथा पिछडिएका वर्गहरू बीच समानता स्थापित गर्ने ।

६. उद्देश्यहरू

यस रणनीतिको मुख्य उद्देश्य लैससासको अवधारणा अनुसार गाउँपालिकाले गर्ने सम्पूर्ण विकास योजना तथा कार्यक्रमलाई लैससास उत्तरदायी र दिगो बनाउन आर्थिक श्रोतको सुनिश्चिता, उपलब्धीको समतामूलक वितरण र उपयोगी बनाउने रहेको छ । यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू यस प्रकार छन्:

- लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरूमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समूहहरूको समावेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरूलाई सम्बोधन गर्दै लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्ने ।
- गाउँपालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनी पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रक्रियामा उनीहरूको समान पहुँच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;

- परम्परागत रूपमा चलीआएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गरी लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रूपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने ।
- स्थानीय सरकारको सबै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने ।

७. रणनीतिहरू

माथिका उद्देश्यहरू पुरा गर्नको लागि गाउँपालिकाका लक्षित वर्गहरूका समस्या र सवालहरूका आधारमा उनीहरूलाई सशक्तिकरण गर्ने, निर्णय प्रक्रियामा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, आर्थिक गतिविधिहरूमा लक्षित वर्गको सहभागिता बढाउने, गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी र जवाफदेही बनाउने, लक्षित वर्गको पक्षमा नीति नियमहरू बनाउने र लैससासको अवधारणालाई सबै क्षेत्रमा संस्थागत गर्ने विषयहरूमा केन्द्रित भई देहाय बमोजिमका रणनीतिहरू तय गरिएकोछः

७.१ मूलप्रवाहिकरण

- नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरूलाई समावेश गरी मूलप्रवाहिकरण गरिनेछ ।
- लैससास बजेट तर्जुमा र परीक्षण, लैससास मैत्री संस्कृति र कार्य वातावरण सृजना गर्दै संस्थागत प्रणाली तथा संरचनाहरू र कार्यक्रमहरूमा लक्षित वर्गहरूको समावेशीकरण, अर्थपूर्ण सहभागिता, पहुँच र अवसरहरू सृजना गर्दै लगिनेछ ।

७.२ सशक्तिकरणः

विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरूको व्यवहारिक तथा रणनीतिक आवश्यकताहरूको सम्बोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ ।

७.३ क्षमता विकासः

- गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरू र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संघ-संस्थाहरूलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन योजनाबद्ध रूपमा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
- लक्षित वर्ग र समुदायको योजनाबद्ध रूपमा व्यक्तिगत र सामूहिक क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।

७.४ समन्वय, सहकार्य र सहजीकरण:

लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरूको प्रयाप्त व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,

७.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन

- यस गाउँपालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरूलाई आयोजना चक्रको प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।
- लैङ्गिक तथा सामाजिक खण्डिकृत तथ्यांक संकलन र प्रयोगका विषयहरूलाई प्राथमिकता दिदै लैङ्गिक तथा सामाजिक असमानताहरूको वर्तमान आधार (Baseline) तयार गरिनेछ र गाउँपालिकाको तथ्याङ्कमा लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशितालाई आन्तरिकीकरण गरिनेछ ।

८. रणनीतिक क्रियाकलापहरू

८.१. रणनीतिक कृयाकलापहरू र कार्ययोजना (आ.व.२०८१/८२ देखि २०८३/८४ सम्म, तिन आ.व. को कृयाकलापहरू)

तालिका ४: पहिलो वर्ष (आ. व. २०८१/८२) को रणनीतिक कृयाकलापहरू

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरू
१	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत गाउँपालिका को संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरूमा महिला र पिछ्छडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समुहहरूको समावेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरूलाई सम्बोधन गर्दै	१.१ लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरूलाई समावेश गरि मुलप्रवाहिकरण गरिनेछ।	१.१.१ वडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्ग (महिला, एकल महिला, हिंसा पाडित, गरीब विपन्न, दलित, किशोर किशोरी, युवा, असहाय जेष्ठ नागरिक, आदिवासी जनजाती, लोपोन्मुख तथा सिमान्तकृत जातजाती, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक आदि) हरुको पहिचान गरि उनीहरूको खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र सो वर्गले भोगेका समस्या तथा सवालहरू विश्लेषणको प्रतिवेदन बनाउने (Baseline तयार गर्ने)	४,००,०००	१ पटक	- लैससास खण्डिकृत तथ्याङ्क - लक्षित वर्गका समस्या तथा सवालहरू पहिचान विश्लेषणको प्रतिवेदन - अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन
			१.१.२ वडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्ग हरुको समस्या सम्बोधन गर्न, उनीहरूको आवाजको सुनुवाई हुने वातावरण बनाउन र श्रोत साधनमा पहुँच बृद्धिका लागि महिला, दलित, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, जनजाती, अल्पसंख्यकहरू को सवालमा आधारित छुट्टाछुट्टै समूह/सञ्जालहरू गठन गर्ने ।	६००००	२४ समूह	समूह/सञ्जाल दर्ता भएको रेकर्ड
			१.१.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमनका लागि रणनीतिमा व्यवस्था भए अनुसार गाउँपालिका र वडा स्तरिय समितिहरू गठन गर्ने।	०	गाउँपालिकामा १ वटा र प्रत्येक वडामा १/१ वटा	समिति उपसमित गठन भएको रेकर्ड र उक्त समितिहरूको बैठकका निर्णयहरू
			१.१.४ लैससास सम्बन्धि सवालहरूलाई सम्बोधन गर्ने गरि गाउँपालिकाको वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्ने	०	१ पटक	वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट
			१.१.५ गाउँपालिकाबाट गठन गर्ने हरेक समूह तथा समितिहरू लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सिद्धान्त अनुसार गठन गर्ने र सामाजिक समावेशी समिति गठनको सुनिश्चतता गर्ने	०	आवश्यकता अनुसार	पलिकाको विभिन्न समितिहरूको रेकर्ड

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरू
	लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्ने।		१.१.६ गाउँपालिकाको कार्यक्रमको वार्षिक रुपमा लैससास बजेट कोडिङ्ग गरि विश्लेषण गर्ने र लैससास परिक्षण गरि देखिएका कमजोरीहरू हटाउन कार्ययोजना तयारी गर्ने	२,००,०००	१ पटक	लैङ्गिक तथा समाजिक समावेशी बजेट विश्लेषण र सुधार गर्नुपर्ने पक्ष सहितको लैससास परीक्षण प्रतिवेदन
			१.१.७ गाउँपालिकामा कर्मचारी र सेवा ग्राही दुवैको लागि महिला तथा अपाङ्ग मैत्री शौचालय, स्तनपान कक्षको व्यवस्थापन गर्ने	आन्तरिक व्यवस्थापन	कम्तिमा १/१ वटा शौचालय र स्तनपान कक्ष	गाउँपालिकामा भएको शौचालय र स्तनपान कक्ष
			१.१.८ गाउँपालिकाको नयाँ बस्ती संरचनाहरू अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने (निर्माण व्यवसायीसंगको संझौता गर्दा देखि नै पहल गर्ने)		आ.व. मा संझौता हुने सबै भौतिक संरचनाहरूमा	गाउँपालिकाले बनाएका डिजाइन ईष्टिमेट र भौतिक संरचना
			१.१.९ लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितहरूको हरेक ३ महिनामा बैठक बस्ने, समिति सदस्यहरू विच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने र गाउँपालिकाबाट संचालन भएका कामहरूको लैससासको दृष्टिकोणबाट समिक्षा तथा अनुगमन मुल्याङ्कन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	४४,०००	४४ पटक (गाउँपालिकामा ४ बैठक र वडाहरूमा ४० बैठक)	बैठकका सहभागीहरूको हाजिरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरू
			१.१.५ जेष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान सिप र अनुभवहरू उजागर गरि सिकाई आदान प्रदान गर्न बाल बालिका, बयस्कहरू र जेष्ठ नागरिकहरू विच अन्तरकृया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	१,००,०००	२ पटक	सहभागीहरूको हाजिरी तथा निर्णयहरू
२	गाउँपालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनि पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै	विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरूको व्यवहारिक तथा रणनीतिक आवश्यकताहरूको सम्बोधन र क्षमता	प्रत्येक वडा वडाका पहिचान गरिएका लक्षित वर्गका विपन्न महिलाहरूलाई उद्यमशिता विकास गरी स्वरोजगारीका माध्यमबाट आर्थिक सशक्तिकरण गर्नका लागि वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्बन्धि साप्ताहिक तालिमको कक्षाहरू संचालन गर्न तालिम पाठ्य सामग्री र पाठ्यक्रम तयारी गर्ने	४,००,०००	१ पटक	तयार भएको तालिम पाठ्य सामग्री र पाठ्यक्रम
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिता ज्ञान सम्बन्धि साप्ताहिक तालिम कक्षाका संचालन तथा समूहलाई सहजीकरणको लागि स्थानीय सहजकर्ता छनौट गर्ने	५०,०००	२० जना	उद्यम सहजकर्ता भर्ना प्रकृया, छनौट र परिचालनको निर्णय
			उद्यम सहजकर्ताहरूको क्षमता विकास तालिम संचालन	४,००,०००	२० जना ५ दिन	हाजिरी र तालिम सिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरू
	विकास प्रकृत्यामा उनीहरूको समान पहुँच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;	विकास गरी उनीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।	उद्यम सहजकर्ताहरूको परिचालन र सहभागी खाजा खर्च (१५० सहभागीको लागि)	२,००,०००	सहजकर्ता-५ ३ महिना	सहजकर्ता र सहभागीहरूको हाजिरी, र प्रतिवेदन
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिक्षा ज्ञान सम्बन्धि साप्ताहिक तालिम कक्षाका सहभागीहरूले छनौट गरेको व्यवसाय संचालनका लागि गाउँपालिकाबाट रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्था गर्ने,	४,००,०००	५ वटा वडाका ५० जना व्यक्ति	स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम
			गाउँपालिकाबाट सहयोग गरिने रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्थापनका लागि कार्यविधि तयार गरि लागु गर्ने,	२५,०००	१ वटा	तयार भएको कार्यविधि
			उद्यमीहरूलाई आवश्यक ऋणको लागि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गराउने।	०	१० जना	सहजकर्ताको प्रतिवेदन र ऋण लिएका उद्यमीको नाम
३	परम्परागत रूपमा चलि आएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना वृद्धि गरि लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रूपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने	३.१. गाउँपालिकाका जन प्रतिनिधिहरू, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरू र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संस्थाहरूलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन योजनावद्ध रूपमा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ।	३.१.१ गाउँपालिकामा भएका घरेलु, लैङ्गिक, सामाजिक तथा अन्य विभिन्न कारणले हुने हिंसा, जोखिम वा सङ्घटापन्न अवस्थाबाट पीडित वा प्रभावित महिलाहरूको समस्या तथा सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न गाउँपालिका स्तरमा भएको न्यायीक समिति र प्रत्येक वडा वडामा गठन भएभन्दा मेल मिलाप केन्द्रको प्रभावकारीता बृद्धि गर्न कम्तिमा ३ महिनामा एक पटक नियमित बैठक र आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरू बस्ने	४४,०००	४४ वटा	न्यायीक समिति र वडा मेलमिलाप केन्द्रको बैठकको माईन्यूट तथा निर्णयहरू
			३.१.२ सबै वडामा वडा मेलमिलाप केन्द्रको काममा एकरूपता ल्याउनको लागि उक्त केन्द्रको काम कर्तव्य अधिकार सहितको कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	२५,०००	१ पटक	तयार भएको कार्यविधि
			३.१.३ वडा मेलमिलाप केन्द्रको संयोजनमा वडा वडामा लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्न मानव अधिकार, महिला अधिकार, दलितका अधिकार, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्बन्धमा सचेतनामूलक कानूनी साक्षरता कक्षाहरू संचालन गर्ने	२,००,०००	सबै वडाबाट सहभागीहरू छनौट गरि ४ वटा तालिम	वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम, कानूनी साक्षरता कक्षाको हाजीरी र प्रतिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरू
	अवसर सृजना गर्ने।		३.१.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन समिति उपसमिति, न्यायीक समित, वडा मेलमिलाप केन्द्र, जनप्रतिनिधिहरू, सेवा प्रदायकहरू र कर्मचारीहरूलाई लैससास सम्बन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	२,००,०००	१ पटक	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.१.५ हिंसा पिडित व्यक्तिहरूको तत्काल उद्धार गरि पिडितलाई संरक्षण गर्नुपर्ने अवस्थामा उद्धार गरि संरक्षण गर्नका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र तथा बाल सुधार गृहको स्थापना गर्नका लागि विभिन्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थाहरूसंग समन्वय गरी स्थापना गर्न पहल गर्ने	२,००,०००	१ पटक	समन्वय गोष्ठीका सहभागीहरूको हाजीरी, कार्ययोजना सम्बन्धि निर्णय र गोष्ठीको प्रतिवेदन
		३.२ लक्षित वर्ग समुदायको योजनाबद्ध रूपमा व्यक्तिगत र सामुहिक क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक विकास विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।	३.२.१ वडा वडामा लक्षित वर्गहरूको लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पद्धतीका विधिहरूबाट लैङ्गिक विश्लेषण गरि पारिवारिक योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने र नेतृत्व क्षमता विकास तालिमको आयोजना गर्ने	८,००,०००	कम्तिमा २ वडाबाट शुरुवात गर्ने	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.२ वडा वडामा लैससासका लक्षित वर्गहरूको आयआर्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि विभिन्न उत्पादन तथा प्रशोधनसंग सम्बन्धित (कृषि तथा गैह्र कृषि) शीपमूलक तालिमहरूको आयोजना गर्ने	१७,००,०००	८५ जना लक्षित वर्गका महिला	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.३ तालिम प्राप्त सहभागीहरूलाई तालिम अनुसारको व्यवसाय संचालनका लागि बढिमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदान दिने	९,००,०००	८५ जना	अनुदानको लागि भएको संझौता, सहयोग बुझ्नेको भर्पाई
			३.२.४ गाउँपालिका ले व्यवसाय संचालनका लागि दिने अनुदान सहयोगको कार्य विधि निर्माण गरि लागु गर्ने	२५,०००	१ वटा	तयार भएको कार्यविधि
			३.२.५ दलित र विपन्न परिवारका बालिकाहरूको उच्च शिक्षाको लागि छात्रवृत्ति सहयोगको लागि कार्य विधि बनाई सहयोग दिने	१०,००,०००	१० जना	छनौट प्रकृयाको माईन्यूट र रकम बुझ्नेको प्रमाण
४	स्थानीय सरकारको सवै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको	४.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको	४.१.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिका को आन्तरिक स्रोतबाट विनियोजन गर्न सकिने स्रोत साधनहरू र आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन गर्ने	०	गाउँपालीकाको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा गर्ने	गाउँपालिकाको बजेट विनियोजन तथा स्रोत आँकलन प्रतिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरू
	प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने	लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरूको प्रयास व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,	४.१.२ आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन अनुसार बजेट व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित विभिन्न सरकारी एवं गैह्र सरकारी निकाय र दातृ निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्यको लागि अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गोष्ठीको आयोजना गर्ने	२,००,०००	१ पटक	गोष्ठिका सहभागीहरूको हाजिरी तथा गोष्ठी संचालनको प्रतिवेदन
			४.१.३ आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरू को प्रयास व्यवस्था गर्न सम्बन्धित संघीय, प्रादेशिक मंत्रालयहरू र अन्य विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्यका लागि फोन सम्पर्क, पत्राचार र स्थलगत भेटघाट मार्फत समन्वय गरी आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्ने	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसार पटक पटक गर्ने	पत्राचार गरिएको चिठीको प्रतिलिपि, स्थलगत भेटघाटको प्रतिवेदन, सहयोगको लागि भएको संझौता वा प्रतिवद्धता पत्र र सहयोग भएको रकम वा मानवीय शंसाधन
			४.१.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोत जुटाउनका लागि गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट म्याचिङ्ग कोषको लागि बजेट छुट्याउने	१,००,०००		स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम
		४.२ गाउँपालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरूलाई आयोजना चक्रको प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा	४.२.१ गाउँपालिकाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीमा लैससासको दृष्टिकोणबाट सूचकहरू समावेश गरि गाउँपालिकाको वार्षिक, आबधिक र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदनहरूमा लैससास खण्डिकृत तथ्याङ्क सहितको प्रतिवेदन बनाउने प्रकृत्यालाई संस्थागत गर्ने	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसार पटक पटक गर्ने	गाउँपालिकाको अनुगमन प्रतिवेदनहरू
			४.२.२ गाउँपालिकाका विषयगत शाखा प्रमुख, अन्य कर्मचारीहरू, अनुगमन समितिहरू र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारीहरूलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टिकोण सम्बन्धि तालिम दिने	३,००,०००	१ पटक	तालिमका सहभागीहरूको हाजिरी र तालिम प्रतिवेदन
			४.२.३ गाउँपालिकासंगको प्रत्यक्ष साझेदारीमा संचालित हरेक कार्यक्रमका सेवा प्रदायक संघसंस्थाहरूलाई लैङ्गिक खण्डिकृत तथ्याङ्क सहितको प्रगति प्रतिवेदन बुझाउन अनिवार्य गर्ने र प्रतिवेदनको खाका तयार गरि गाउँपालिकाको वेबसाईटमा राख्ने		१ पटक	सेवा प्रदायकहरूसँग गरेको संझौता, उनीहरूको प्रतिवेदन र गाउँपालिकाको वेबसाईटमा भएको प्रतिवेदनको खाका

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	इकाई/संख्या	प्रगति मापनका सूचकहरु
		मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।	४.२.४ लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले वा समितिको निगरानीमा परामर्शदाता मार्फत प्रत्येक आ. व. को अन्त्यमा गाउँपालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरु लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	१,००,०००	आ.व.मा १ पटक	अनुगमन प्रतिवेदन
			पहिलो वर्ष (आ. व. २०८१/ ८२) को कूल जम्मा बजेट रु.	८०,७३,०००		

तालिका ५: दोस्रो वर्ष (आ. व. २०८२/८३) को रणनीतिक कृयाकलापहरू र कार्ययोजना

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
१	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरूमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समूहहरूको समावेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरूलाई सम्बोधन गर्दै लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्ने।	१.१ लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरूलाई समावेश गरि मूलप्रवाहिकरण गरिनेछ।	१.१.१ वडागत रूपमा लैससासका लक्षित वर्गहरूको समस्या सम्बोधन गर्न, उनीहरूको आवाजको सुनुवाई हुने वातावरण बनाउन र श्रोत साधनमा पहुँच बृद्धिका लागि महिला, दलित, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, जनजाती, अल्पसंख्यकहरूको सवालमा आधारित छुट्टाछुट्टै समूह/सञ्जालहरू गठन गर्ने	६००००	२४ समूह	समूह/सञ्जाल दर्ता भएको रेकर्ड
			१.१.२ लैससास सम्बन्धि सवालहरूलाई सम्बोधन गर्ने गरि गाउँपालिकाको वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्ने	०	१ पटक	वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट
			१.१.३ गाउँपालिकाबाट गठन गर्ने हरेक समूह तथा समितिहरू लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सिद्धान्त अनुसार गठन गर्ने र सामाजिक समावेशी समिति गठन भएको सुनिश्चितता गर्ने	०	आवश्यकता अनुसार	पालिकाको विभिन्न समितिहरूको रेकर्ड
			१.१.६ गाउँपालिकाको वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको चरणमा लक्षित वर्गको समावेशीता भए नभएको र उनीहरूलाई फाईदा पुगे नपुगेको सुनिश्चितता गर्ने	०	आवश्यकता अनुसार	गाउँपालिकाको प्रगति प्रतिवेदन र अनुगमन प्रतिवेदनहरू
		१.२ लैससास बजेट तर्जुमा र परीक्षण, लैससास मैत्री संस्कृति र कार्य वातावरण सृजना गर्दै संस्थागत प्रणाली तथा संरचनाहरू र कार्यक्रमहरूमा लक्षित वर्गहरूको समावेशीकरण, अर्थपूर्ण सहभागिता, पहुँच	१.२.१ गाउँपालिकाको कार्यक्रमको वार्षिक रूपमा लैससास बजेट कोडिङ्ग गरि विश्लेषण गर्ने र लैससास परीक्षण गरि देखिएका कमजोरीहरू हटाउन कार्ययोजना तयारी गर्ने	२,००,०००	१ पटक	सुधारगर्नुपर्ने पक्ष सहितको लैससास परीक्षण प्रतिवेदन
			१.२.२ गाउँपालिकामा कर्मचारी र सेवा ग्राही दुवैको लागि महिला तथा अपाङ्ग मैत्री शौचालय, स्तनपान कक्षको व्यवस्थापन गर्ने	आन्तरिक रूपमा व्यवस्थापन गर्ने	कम्तिमा १/१ वटा शौचालय र स्तनपानकक्ष	गाउँपालिकामा भएको शौचालय र स्तनपान कक्ष
			१.२.३ गाउँपालिकाको नयाँ बन्ने संरचनाहरू अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने (निर्माण सम्बन्धि हरेक संझौता गर्दा पहल गर्ने)		निर्माण संरचना अनुसार	गाउँपालिकाले बनाएका डिजाईन ईष्टिमेट र भौतिक संरचना

क्र.स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
		र अवसरहरू सृजना गर्दै लगिनेछ।	१.२.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको हरेक ३ महिनामा बैठक बस्ने, समिति सदस्यहरू विच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने र गाउँपालिकाबाट संचालन भएका कामहरूको लैससासको दृष्टिकोणबाट समिक्षा तथा अनुगमन मुल्याङ्कन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	४४,०००	४४ पटक	बैठकका सहभागीहरूको हाजिरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरू
			१.२.५ जेष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान सिप र अनुभवहरू उजागर गरि सिकाई आदान प्रदान गर्न बाल बालिका, बयस्कहरू र जेष्ठ नागरिकहरू विच अन्तरकृया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	१,००,०००	२ पटक	सहभागीहरूको हाजिरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरू
२	गाउँपालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनि पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रकृत्यामा उनीहरूको समान पहुँच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;	विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरूको व्यवहारिक तथा रणनीतिक आवश्यकताहरूको सम्बोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।	उद्यम सहजकर्ताहरूको परिचालन र सहभागी खाजा खर्च	५,००,०००	५ जना सहजकर्ता २०० सहभागी	सहजकर्ता र सहभागीहरूको हाजिरी, र प्रतिवेदन
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिक्षा ज्ञान सम्बन्धि साप्ताहिक तालिम कक्षाका सहभागीहरूले छनौट गरेको व्यवसाय संचालनका लागि गाउँपालिकाबाट रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्था गर्ने,	८,००,०००	१०० जना सहभागीको लागि	स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम
			उद्यमीहरूलाई आवश्यक ऋणको लागि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गराउने।	०	५० जना	उद्यम सहजकर्ताको प्रतिवेदन र ऋण लिएका उद्यमीहरूनाम
३	परम्परागत रूपमा चलि आएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना वृद्धि	३.१. गाउँपालिकाका जन प्रतिनिधिहरू, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरू र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संस्थाहरूलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन	३.१.१ गाउँपालिकामा भएका घरेलु, लैङ्गिक, सामाजिक तथा अन्य विभिन्न कारणले हुने हिंसा, जोखिम वा सङ्घटापन्न अवस्थाबाट पीडित वा प्रभावित महिलाहरूको समस्या तथा सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न गाउँपालिका स्तरमा भएको न्यायीक समिति र प्रत्येक वडा वडामा गठन भएमा मेल मिलाप केन्द्रको प्रभावकारीता वृद्धि गर्न कम्तिमा ३ महिनामा एक पटक नियमित बैठक र आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरू बस्ने	४४,०००	४४ पटक	न्यायीक समिति र वडा मेलमिलाप केन्द्रको बैठकको माईन्यूट तथा निर्णयहरू

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
	गरि लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रूपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने।	योजनाबद्ध रूपमा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।	३.१.२ वडा मेलमिलाप केन्द्रको संयोजनमा वडा वडामा लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्न मानव अधिकार, महिला अधिकार, दलितका अधिकार, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्बन्धमा सचेतनामूलक कानूनी साक्षारता कक्षाहरू संचालन गर्ने	४,००,०००	४ पटक	बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम, कानूनी साक्षारता कक्षाको हाजीरी र प्रतिवेदन
			३.१.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन समिति उपसमिति, न्यायीक समित, वडा मेलमिलाप केन्द्र, जनप्रतिनिधिहरू, सेवा प्रदायकहरू र कर्मचारीहरूलाई लैससास सम्बन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	४,००,०००	सवै वडाबाट सहभागीहरू छनौट गरि ४ वटा तालिम	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
		३.२ लक्षित वर्ग समुदायको योजनाबद्ध रूपमा व्यक्तिगत र सामुहिक क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक विकास विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।	३.२.१ वडा वडामा लक्षित वर्गहरूको लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पढतीका विधिहरूबाट लैङ्गिक विश्लेषण गरि पारिवारिक योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने तालिम र नेतृत्व क्षमता विकास तालिमको आयोजना गर्ने	८,००,०००	कम्तिमा २ वडामा संचालन गर्ने	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.२ वडा वडामा लैससासका लक्षित वर्गहरूको आयआर्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि विभिन्न उत्पादन तथा प्रशोधनसंग सम्बन्धित (कृषि तथा गैह्र कृषि) शीपमूलक तालिमहरू आयोजना गर्ने	१३,००,०००	१०० जना व्यक्ति	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.३ तालिम प्राप्त सहभागीहरूलाई तालिम अनुसारको व्यवसाय संचालनका लागि बढिमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदान सहयोग दिने	१७,००,०००	१०० जना व्यक्ति	अनुदानको लागि भएको संझौता, सहयोग बुझ्नेको भर्पाई
			३.२.४ दलित र विपन्न परिवारका बालिकाहरूको उच्च शिक्षाको लागि छात्रवृत्ति सहयोगको लागि गाउँपालिकाको कार्य विधि अनुसार सहयोग दिने	८,००,०००	१० जना	
४	स्थानीय सरकारको सवै कार्यक्रम, योजना र	४.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी	लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट विनियोजन गर्न सकिने स्रोत साधनहरू र आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन गर्ने	०	१ पटक	गाउँपालिकाको बजेट विनियोजन तथा स्रोत आँकलन प्रतिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
	आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने	कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरूको प्रयास व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,	आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन अनुसार बजेट व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित विभिन्न सरकारी एवं गैह्र सरकारी निकाय र दातृ निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्यको लागि अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गोष्ठीको आयोजना गर्ने	२,००,०००	१ पटक	गोष्ठीका सहभागीहरूको हाजिरी तथा गोष्ठी संचालनको प्रतिवेदन
			आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरू को प्रयास व्यवस्था गर्न सम्बन्धित संघीय, प्रादेशिक मंत्रालयहरू र अन्य विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरूसँग साझेदारी / सहकार्यका लागि फोन सम्पर्क, पत्राचार र स्थलगत भेटघाट मार्फत समन्वय गरी आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्ने	०	कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसार पटक पटक गर्ने	पत्राचार गरिएको चिठीको प्रतिलिपि, स्थलगत भेटघाटको प्रतिवेदन, सहयोगको लागि भएको संज्ञौता वा प्रतिवद्धता पत्र र सहयोग भएको रकम वा मानवीय शंसाधन
			लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोत जुटाउनका लागि गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट म्याचिङ्ग कोषको लागि बजेट छुट्याउने	१३,००,०००	गाउँपालिकाको निति तथा कार्यक्रम तयार गर्दा १ पटक गर्ने	स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम
		४.२ गाउँपालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरूलाई आयोजना चक्रको प्रत्येक चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।	गाउँपालिकाका विषयगत शाखा प्रमुख, अन्य कर्मचारीहरू, अनुगमन समितहरू र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारीहरूलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टिकोण सम्बन्धि तालिम दिने	२,००,०००	१ पटक	तालिमका सहभागीहरूको हाजिरी र तालिम प्रतिवेदन
			लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले वा समितिको निगरानीमा परामर्शदाता मार्फत प्रत्येक आ. व. को अन्त्यमा गाउँपालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरू लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	१,००,०००	१ पटक	अनुगमन प्रतिवेदन
			दोस्रो वर्ष (आ. व. २०८२/८३) को कूल जम्मा बजेट रु.	८९,०४,०००		

तालिका ६: तेस्रो वर्ष (आ. व. २०८३/८४) को रणनीतिक कृयाकलापहरू र कार्ययोजना

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
१	लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन मार्फत गाउँपालिका को संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरूमा महिला र पिछडिएका वर्ग तथा सीमान्तकृत समुहहरूको समावेशीता र अर्थपूर्ण सहभागिता गराई लैङ्गिक तथा सामाजिक सवालहरूलाई सम्बोधन गर्दै लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्ने।	१.१ लैससास मैत्री नीतिगत व्यवस्था, योजना, कार्यक्रम, बजेट र अनुगमन मूल्याङ्कन प्रक्रियामा बहिस्करणमा परेका समुदायहरूलाई समावेश गरि मुलप्रवाहिकरण गरिनेछ।	१.१.१ बडागत रुपमा लैससासका लक्षित वर्ग हरुको समस्या सम्बोधन गर्न, उनीहरुको आवाजको सुनुवाई हुने वातावरण बनाउन र श्रोत साधनमा पहुँच बृद्धिका लागि महिला, दलित, बालबालिका, अपाङ्गता, जेष्ठ नागरिक, जनजाती, अल्पसंख्यकहरु को सवालमा आधारित छुट्टाछुट्टै समूह/सञ्जालहरु गठन गर्ने	६००००	२४ समूह	समूह/सञ्जाल दर्ता भएको रेकर्ड
			१.१.२ लैससास सम्बन्धि सवालहरूलाई सम्बोधन गर्ने गरि गाउँपालिका को वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तयार गर्ने	०	१ पटक	वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट
			१.१.३ गाउँपालिका बाट गठन गर्ने हरेक समूह तथा समितिहरु लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीताको सिद्धान्त अनुसार गठन गर्ने र सामाजिक समावेशी समिति गठन भएको सुनिश्चतता गर्ने	०	आवश्यकता अनुसार	पालिकाको विभिन्न समितिहरुको रेकर्ड
			१.१.४ गाउँपालिका को वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको चरणमा लक्षित वर्गको समावेशीता भए नभएको र उनीहरुलाई फाईदा पुगे नपुगेको सुनिश्चतता गर्ने	०	आवश्यकता अनुसार	गाउँपालिका को प्रगति प्रतिवेदन र अनुगमन प्रतिवेदनहरु
			१.१.५ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको आवधिक समिक्षा तथा पुनरावलोकन गरी समय सापेक्ष परिवर्तन र आगामी ५ वर्षको कार्ययोजना तयारी गर्ने	२,००,०००	१ पटक	लैससास रणनीति समिक्षाको प्रतिवेदन, अद्यावधिक रणनीति र कार्ययोजना
		१.२ लैससास बजेट तर्जुमा र परीक्षण, लैससास मैत्री संस्कृति र कार्य	१.२.१ गाउँपालिका को कार्यक्रमको वार्षिक रुपमा लैससास बजेट कोडिङ गरि विश्लेषण गर्ने र लैससास परिक्षण गरि देखिएका कमजोरीहरु हटाउन कार्ययोजना तयारी गर्ने	२,००,०००	१ पटक	सुधारगर्नुपर्ने पक्ष सहितको लैससास परीक्षण प्रतिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
		वातावरण सृजना गर्दै संस्थागत प्रणाली तथा संरचनाहरू र कार्यक्रमहरूमा लक्षित वर्गहरूको समावेशीकरण, अर्थपूर्ण सहभागिता, पहुँच र अवसरहरू सृजना गर्दै लगिनेछ।	१.२.२ गाउँपालिका मा कर्मचारी र सेवा ग्राही दुवैको लागि महिला तथा अपाङ्ग मैत्री शौचालय, स्तनपान कक्षको व्यवस्थापन गर्ने	आन्तरिक रूपमा व्यवस्थापन गर्ने	कम्तिमा १/१ वटा शौचालय र स्तनपानकक्ष	गाउँपालिका मा भएको शौचालय र स्तनपान कक्ष
			१.२.३ नगरपालिकाको नयाँ बस्ती संरचनाहरू अपाङ्ग मैत्री बनाउन पहल गर्ने (निर्माण सम्बन्धि हरेक संझौता गर्दा पहल गर्ने)		निर्माण संरचना अनुसार	गाउँपालिका ले बनाएका डिजाइन ईष्टिमेन्ट र भौतिक संरचना
			१.२.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको हरेक ३ महिनामा बैठक बस्ने, समिति सदस्यहरू विच जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने र गाउँपालिका बाट संचालन भएका कामहरूको लैससासको दृष्टिकोणबाट समिक्षा तथा अनुगमन मुल्याङ्कन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	४४,०००	४४ पटक	बैठकका सहभागीहरूको हाजिरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरू
			१.२.५ जेष्ठ नागरिकमा भएको ज्ञान सिप र अनुभवहरू उजागर गरि सिकाई आदान प्रदान गर्न बाल बालिका, बयस्कहरू र जेष्ठ नागरिकहरू विच अन्तरकृया कार्यक्रम आयोजना गर्ने	१,००,०००	२ पटक	सहभागीहरूको हाजिरी, माईन्यूट तथा निर्णयहरू
२	गाउँपालिका भित्र लैससासका लक्षित वर्ग भनि पहिचान भएका वर्ग तथा समुदायको आर्थिक र सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै विकास प्रकृत्यामा उनीहरूको समान पहुँच र नियन्त्रणको अवसर सृजना गर्ने;	विकासका अवसरबाट बन्चित, श्रोत र साधनको पहुँच तथा नियन्त्रणमा पछाडी परेका वा पारिएका लक्षित वर्गहरूको व्यवहारिक तथा रणनीतिक आवश्यकताहरूको सम्बोधन र क्षमता विकास गरी उनीहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्दै लगिनेछ।	उद्यम सहजकर्ताहरूको परिचालन र सहभागी खाजा खर्च	५,००,०००	५ जना सहजकर्ता २०० सहभागी	सहजकर्ता र सहभागीहरूको हाजिरी, र प्रतिवेदन
			उक्त वित्तीय शिक्षा तथा उद्यमशिक्षा ज्ञान सम्बन्धि सासहिक तालिम कक्षाका सहभागीहरूले छनौट गरेको व्यवसाय संचालनका लागि गाउँपालिका बाट रिभल्विङ्ग म्याचिङ्ग कोषको व्यवस्था गर्ने,	८,००,०००	१०० जना सहभागीको लागि	स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम
			उद्यमीहरूलाई आवश्यक ऋणको लागि बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वय गराउने।	०	५० जना	उद्यम सहजकर्ताको प्रतिवेदन र ऋण लिएका उद्यमीहरूनाम

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरू
३	परम्परागत रूपमा चलि आएका हानीकारक सामाजिक मूल्य मान्यता तथा कुसंस्कार विरुद्ध जनचेतना वृद्धि गरि लैङ्गिक तथा सामाजिक न्यायमा आधारित व्यवहार परिवर्तन र कानूनी रूपमा मानव अधिकारको पूर्ण उपभोग गर्ने अवसर सृजना गर्ने।	३.१.गाउँपालिकाका जन प्रतिनिधिहरू, विभिन्न शाखा, उपशाखाका कर्मचारीहरू र स्थानीय सेवा प्रदायक तथा सरोकारवाला संस्थाहरूलाई लैससास प्रति उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन योजनाबद्ध रूपमा क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।	३.१.१ गाउँपालिकामा भएका घरेलु, लैङ्गिक, सामाजिक तथा अन्य विभिन्न कारणले हुने हिंसा, जोखिम वा सङ्घटापन्न अवस्थाबाट पीडित वा प्रभावित महिलाहरूको समस्या तथा सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न गाउँपालिका स्तरमा भएको न्यायीक समिति र प्रत्येक वडा वडामा गठन भएमा मेल मिलाप केन्द्रको प्रभावकारीता वृद्धि गर्न कम्तिमा ३ महिनामा एक पटक नियमित बैठक र आवश्यकता अनुसार थप बैठकहरू बस्ने	४४,०००	४४ पटक	न्यायीक समिति र वडा मेलमिलाप केन्द्रको बैठकको माईन्यूट तथा निर्णयहरू
			३.१.२ वडा मेलमिलाप केन्द्रको संयोजनमा वडा वडामा लैङ्गिक तथा सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्न मानव अधिकार, महिला अधिकार, दलितका अधिकार, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्बन्धमा सचेतनामूलक कानूनी साक्षरता कक्षाहरू संचालन गर्ने	४,००,०००	४ पटक	बार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम, कानूनी साक्षरता कक्षाको हाजीरी र प्रतिवेदन
			३.१.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन समिति उपसमिति, न्यायीक समिति, वडा मेलमिलाप केन्द्र, जनप्रतिनिधिहरू, सेवा प्रदायकहरू र कर्मचारीहरूलाई लैससास सम्बन्धि क्षमता विकास तालिम संचालन गर्ने	४,००,०००	सवै वडाबाट सहभागीहरू छनौट गरि ४ वटा तालिम	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
		३.२ लक्षित वर्ग समुदायको योजनाबद्ध रूपमा व्यक्तिगत र सामुहिक क्षमता अभिवृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक विकास विकास प्रक्रियामा निर्णायक तथा	३.२.१ वडा वडामा लक्षित वर्गहरूको लागि लैङ्गिक कार्य सिकाई पद्धतीका विधिहरूबाट लैङ्गिक विश्लेषण गरि पारिवारिक योजना निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने तालिम र नेतृत्व क्षमता विकास तालिमको आयोजना गर्ने	८,००,०००	कम्तिमा २ वडामा संचालन गर्ने	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन
			३.२.२ वडा वडामा लैससासका लक्षित वर्गहरूको आयआर्जनमा सहयोग पुर्याउनका लागि विभिन्न उत्पादन तथा प्रशोधनसंग सम्बन्धित (कृषि तथा गैह्र कृषि) शीपमूलक तालिमहरू आयोजना गर्ने	१२,००,०००	८५ जना व्यक्ति	तालिम सहभागीहरूको हाजीरी र तालिम प्रतिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
		अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।	३.२.३ तालिम प्राप्त सहभागीहरुलाई तालिम अनुसारको व्यवसाय संचालनका लागि बढिमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदान सहयोग दिने	१८,००,०००	८५ जना व्यक्ति	अनुदानको लागि भएको संझौता, सहयोग बुझ्नेको भर्पाई
			३.२.४ दलित र विपन्न परिवारका बालिकाहरुको उच्च शिक्षाको लागि छात्रवृत्ति सहयोगको लागि गाउँपालिका को कार्य विधि अनुसार सहयोग दिने	९,००,०००	९ जना	
४	स्थानीय सरकारको सबै कार्यक्रम, योजना र आयोजनाको प्रत्येक चरणमा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र यसलाई संस्थागत गर्दै लैजाने	४.१ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरुको प्रयास व्यवस्था गर्न केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सरकार, र विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्य, समन्वय र सहजीकरण गरिने छ,	लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिका को आन्तरिक स्रोतबाट विनियोजन गर्न सकिने स्रोत साधनहरु र आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन गर्ने आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोतको आँकलन अनुसार बजेट व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित विभिन्न सरकारी एवं गैह्र सरकारी निकाय र दातृ निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यको लागि अन्तर्क्रिया तथा समन्वय गोष्ठीको आयोजना गर्ने आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोत साधनहरु को प्रयास व्यवस्था गर्न सम्बन्धित संघीय, प्रादेशिक मंत्रालयहरु र अन्य विभिन्न प्रतिष्ठान, आयोग, समिति, दातृ निकाय, विभिन्न सरकारी, एवं गैह्र सरकारी निकायहरुसंग साझेदारी / सहकार्यका लागि फोन सम्पर्क, पत्राचार र स्थलगत भेटघाट मार्फत समन्वय गरी आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको लागि प्रस्ताव गर्ने	० २,००,००० ०	१ पटक १ पटक कम्तिमा १ पटक र आवश्यकता अनुसारपटक पटक गर्ने	गाउँपालिकाको बजेट विनियोजन तथा स्रोत आँकलन प्रतिवेदन गोष्ठीका सहभागीहरुको हाजिरी तथा गोष्ठी संचालनको प्रतिवेदन पत्राचार गरिएको चिठ्ठीको प्रतिलिपि, स्थलगत भेटघाटको प्रतिवेदन, सहयोगको लागि भएको संझौता वा प्रतिवद्धता पत्र र सहयोग भएको रकम वा मानवीय शंसाधन
			लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने बाह्य स्रोत जुटाउनका लागि गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट म्याचिङ्ग कोषको लागि बजेट छुट्याउने	१२,००,०००	गाउँपालिका को निति तथा कार्यक्रम तयार गर्दा १ पटक गर्ने	स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम
		४.२ गाउँपालिकाबाट संचालित सबै कार्यक्रम तथा योजनाहरुलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टिकोण आयोजना चक्रको प्रत्येक	गाउँपालिकाका विषयगत शाखा प्रमुख, अन्य कर्मचारीहरु, अनुगमन समितहरु र सूचना प्रविधि शाखाका कर्मचारीहरुलाई अनुगमन मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन लेखनमा लैससास दृष्टिकोण सम्बन्धि तालिम दिने	२,००,०००	१ पटक	तालिमका सहभागीहरुको हाजिरी र तालिम प्रतिवेदन

क्र. स.	उद्देश्य	रणनीति	रणनीतिक कृयाकलाप	लागत अनुमान	आ. व.	प्रगति मापनका सूचकहरु
		चरण (समस्या विश्लेषण, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्याङ्कन र समिक्षा) मा लैससास दृष्टिकोणबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र लैससास उत्तरदायी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीको विकास गरी संस्थागत गरिने छ ।	लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिले वा समितिको निगरानीमा परामर्शदाता मार्फत प्रत्येक आ. व. को अन्त्यमा गाउँपालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न कार्यक्रमहरु लैससासको दृष्टिकोणबाट अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्ने	१,००,०००	१ पटक	अनुगमन प्रतिवेदन
			तेस्रो वर्ष (आ. व. २०८३/८४) को कूल जम्मा बजेट रु.	८९,४८,०००		
			तिन वर्षको कूल जम्मा बजेट रु.	२,५९,२५,०००		

९. बित्त व्यवस्थापन

बजेटको सुनिश्चितता विना कुनै योजना बनाएर मात्र पुरा हुदैन त्यसैले उल्लेखित रणनीतिक क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नको लागि बजेट पहिलो शर्त हुन आउँछ। यस गाउँपालिकाको लैससास रणनीतिक कृयाकलापहरू आगामी ३ वर्षमा संचालन गर्नका लागि कूल रु. २,५९,२५,०००/- (दुई करोड उनान्साठी लाख पच्चीस हजार) आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ। लैससास सम्बन्धि कृयाकलापहरूको अलावा गाउँपालिकामा संचालन हुने सबै विकास क्रियाकलापहरूको उत्तिकै महत्व छ।

यस पालिकामा हालसम्म लैससास समावेशी बजेट परिक्षण गरिएको छैन तर लैससास बजेट निर्माण गर्ने योजना भए पनि प्राथमिकीकरण मा लैजान सकिएको छैन। अनिवार्य बजेट विनियोजन गरि उक्त बजेट लाई प्राथमिकता दिदै अनुगमन गरिरहदा प्रभावकारी हुनेछ। साथै जेष्ठ नागरिक, बालबालिका पहिचान गरि गरिब वर्ग छुट्टाएर उनीहरूलाई लक्षित कार्यक्रम संचालन गरिने योजना छ र बालबालिका सेवा केन्द्र पनि संचालन गरिने भनिएको छ। कार्यक्रम संचालन गर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्ति हरूलाई पनि ध्यान मा राखेर सोहि अनुसार कार्यक्रम राखिने छ।

१०. कानुनी व्यवस्था

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा २४ ले स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा स्थानीय स्तरमा विकासका लागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत रूपमा मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन योजना बनाई लागु गर्नु पर्ने कुरालाई कानूनी दायित्वको रूपमा व्यवस्था गरेको र सोहि दफाको उपदफा २ मा योजना बनाउँदा लैगिक तथा सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धी अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्ने भनि उल्लेख गरेको छ। लैगिक समानताको लागि बजेट सुनिश्चितता, बजेटका सबै प्रक्रियामा लैगिक मूलप्रवाहिकरण र उपलब्धीको समतामूलक वितरणका साथै उपभोगको लागि लैगिक विश्लेषण सहित योजनावद्ध रूपमा उद्देश्यमूलक कार्यक्रमहरू तर्जुमा र प्राथमिकरण गर्दै कार्यक्रम नीति, रणनीति तथा कार्यनीतिको लागि संघिय तथा स्थानिय ऐन कानुन बमोजिम गरिनेछ।

१०.१ नीतिको पुनरावलोकन तथा सुधार

यस नीतिको कार्यान्वयनको प्रभावकारिता, उपयुक्तता र उपादेयताको मुल्याङ्कन गरी पाँच पाँच वर्षमा नीतिमा समसामयिक पुनरावलोकन तथा परिमार्जन एवं सुधार गर्दै लैजाने।

१०.२ खारेजी तथा बचाऊ

यस रणनीतिमा उल्लेखित कुराहरु प्रचलित कानूनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म सम्बन्धित कानून बमोजिम नै हुनेछ ।

११. रणनीतिको कार्यान्वयनको जिम्मेवारी तथा दायित्व

कार्यनीति

- लैंगिक हिंसा, घरेलू हिंसा, अन्धविश्वास, छुवाछुत, कुरीति लगायतका परम्परागत हानिकारक मुल्य मान्यता र व्यवहारका विषयमा सम्बन्धित समुदाय, जनप्रतिनिधि र स्थानिय संघ सस्थालाई अभिमुखिकरण गरिनेछ । स्थानीय स्तरमा लैससासको क्षेत्रमा काम गर्ने समुह, संस्था तथा व्यक्ति लाई असल कामको प्रबर्धन गर्न वार्षिक रुपमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- लैंगिक हिंसा विरुद्धमा विधमान कानूनमा भएका व्यवस्थाहरु बारे प्रचार प्रसार तथा कानूनी सचेतना तालिम उपलब्ध गराईनेछ । विभिन्न संचारका माध्यमबाट लैंगिक हिंसा विरुद्ध लैससास शिक्षा तथा कानूनी सचेतानामुलक सन्देश तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा प्रशारण गरिनेछ ।
- स्थानीय तह तथा अन्तर वडास्तरमा लैससास सम्बन्धी भएका असल अभ्यासहरु तथा सिकाईहरु आदान प्रदान गरिनेछ । स्थानीय तहमा रहेका माध्यमिक तथा उच्च माध्यामिक तह कलेजहरुका शिक्षकहरुलाई लैससासको अवधारण बारेमा अभिमुखिकरण गरिनेछ साथै बाल शिक्षा वा आधारभूत विधालयका शिक्षकहरुलाई व्यक्तित्व विकासका तालिमहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- समुदाय स्तरमानै बालक्लवको गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि तालिम, बालअधिकार, बाल यौन, दुर्व्यवहार, हिंसा तथा बाल दुर्व्यसन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । विधालयहरुमा समय समयमा विधार्थीहरुको स्वास्थ्य परिक्षण, खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलापहरु संचालन गरिनेछ ।
- वार्षिक रुपमा स्थानीय तहले लैससास प्रबर्धन गर्ने खाका शिक्षा, सूचना र संचारका सामाग्रीहरु प्रसारण तथा प्रकाशन गरिनेछ ।

तालिका ७: पालिकाको कार्यान्वयनमा जिम्मेवारी र दायित्व

क्र. स	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवालहरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सिमा
१.	पालिकाको आवधिक योजना, पाश्र्वचित्र र अन्य नीति तथा कार्यविधिहरु बनाउने प्रकृत्यालाई लैससास संबेदशील र उत्तरदायी बनाउने	पालिका	विषय विज्ञहरु	पालिका	नीति स्वीकृत भएको ४ महिना भित्र
	पालिकाको लैससासको खण्डिकृत तथ्याङ्कतयार गर्ने	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक	विषय विज्ञहरु, लैससास क्षेत्रमा	पालिका	नीति स्वीकृत भएको २ महिना भित्र

	यसलाई नियमित अधावधिक गर्ने	विकास शाखा, लैससास सम्पर्क व्यक्ति	काम गर्ने संघ संस्थाहरु		
	लैससासको विषयलाई अगुवाई गर्ने र सम्पर्क व्यक्तिको काम गर्न लैससासका श्रोत व्यक्तिहरु तथा लक्षित वर्गको पहिचान गरि क्षमता विकास तथा सशक्तिकरण गर्न विभिन्न तालिम र प्रशिक्षणको व्यवस्था गर्दै जाने	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, सामाजिक शाखा तथा योजना शाखा	विषय विज्ञहरु	पालिका तथा संघ, प्रदेश	नीति स्वीकृत भएको १ महिना भित्र कर्मचारी तोक्ने र विशेषज्ञताको विकास गर्ने
	पालिकाका सबै वडासँग नियमित समन्वय र सहकार्य गर्ने , नीतिको प्रभावकारिता बारे त्रैमासिक रुपमा समिक्षा गर्ने र आवश्यक देखिएको सुधार	सामाजिक विकास शाखा तथा योजना शाखा, गाउँपालिका	मानवअधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु	संघ प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेटलाई समेत परिचालन गरिनेछ	नीति स्वीकृत भएको १ महिना भित्र त्यसपछि निरन्तररुपमा वर्षभरि
	स्थानीय तहको सदस्यहरु र कर्मचारीहरुलाई लैससास उत्तरदायी योजना तर्जुमा, कार्यन्वयन र परिक्षण साथै लेखाजोखा सम्बन्धी अभिमुखिकरण	महिला तथा बालबालिका शाखा तथा सामाजिक शाखा, लैससास सम्पर्क व्यक्ति	विषय विज्ञहरु	नगरपालिका	नीति स्वीकृति भएको २ महिना भित्र
	प्रत्येक ३/३ वर्षमा विद्यमान ऐन कानुन, नीति, मापदण्ड, कार्यविधि तथा लैससास रणनीतिको पुनरावलोकन गर्ने र समसमायिक रुपमा परिमार्जन तथा संसोधन गर्ने	गाउँ कार्यपालिका	मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु	संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट, विकास साझेदार राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु, निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेटलाई	रणनीति स्वीकृत भएको तिन महिना पछि र निरन्तर वर्षभरि

				समेत परिचालन गरिने छ ।	
--	--	--	--	------------------------	--

१२. रणनीतिको कार्यान्वयन अनुगमन तथा मुल्यांकन सम्बन्धि व्यवस्था

लैससास रणनीतिमा उल्लेख भएका प्रावधानलाई स्थानीय तहमा कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने र संघ तथा प्रदेश सरकारले दिशा निर्देश गरेका नीति तथा निर्देशनलाई कार्यान्वयन गर्न र लैससासका सवालहरूलाई स्थानीय तहमा प्रभावकारी रूपमा अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नु पर्दछ । फलस्वरूप रणनीतिको कार्यान्वयन गर्न देहाय बमोजिमको समितिहरू तथा काम कर्तव्यको व्यवस्था रहने छ ।

१२.१. लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति

सिद्धिवा गाउँपालिकामा तपशील अनुसार संयोजक र सदस्य रहने गरी लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति रहने छः

१. अध्यक्ष	संयोजक
२. उपाध्यक्ष	सदस्य
३. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
४. कार्यपालिकाको सदस्यहरू मध्येबाट कम्तिमा २ जना महिला सहित संयोजकले तोकेका	३ जना सदस्य
५. गैसस/ सामुदायिक संघ संस्थाहरूमध्येबाट समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी संयोजकले तोकेका	३ जना सदस्य
६. सम्बन्धित स्थानीय तहको महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक शाखा प्रमुख (समाजिक विकास शाखा)	सदस्य सचिव

(समितिमा ७ देखि ९ जना सम्म बनाउने योजना र रणनीति)

१२.१.२ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- स्थानीयतह भित्रका महिला, बालबालिका, युवा, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता, आदिवासी जनजाति मधेशी, मुस्लिम तथा अन्य आर्थिक, भौगोलिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक दृष्टिले पिछ्छडिएका समुदायको खण्डीकृत तथ्याङ्क संकलन एवम् विश्लेषण गर्ने ।
- लैससास नीतिलाई प्रभावकारीरूपमा कार्यान्वयन गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्न र अन्य निकाय तथा सरोकारवालसँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- योजना तर्जुमा गर्दा लैससास उत्तरदायी बनाउन आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने ।

- स्थानीय तहमा निर्माण हुने सबै प्रकारका ऐन, कानून, कार्यविधि, निर्देशिका, आवधिक योजना रणनीतिक योजना, पार्श्वचित्र लगाएत प्रकाशित हुने अन्य सबै लिखित दस्तावेजहरूलाई लैससासको विषयवस्तु समावेश गरी मूलप्रवाहीकरण गर्न आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने ।
- लैङ्गिक, आर्थिक, भौगोलिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछ्छडिएको समुदायको समग्र स्थितिको अध्ययन गरी तत् सम्बन्धमा गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र संस्थागत सुधारका विषयमा नगरसभा समक्ष सिफारिस गर्ने ।
- लैङ्गिक, आर्थिक, भौगोलिक, सामाजिक, तथा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछ्छडिएको समुदायको हक हितको संरक्षण र संवर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तीकरणका लागि स्थानीय नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरी कार्यान्वयनका लागि नगरसभा समक्ष सिफारिस गर्ने ।
- यस रणनीतिसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने तथा आवश्यक सुझाव दिने र कार्यक्रम कार्यान्वयनको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ।
- नगरपालिकाको नियमितरूपमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण बजेट परीक्षण गर्ने ।
- लैससाससँग सम्बन्धित अन्तराष्ट्रिय सन्धि, संझौताहरूको समन्वय, सहकार्य, सहजीकरण र कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- नगरपालिकामा क्षेत्र भित्र लैससाससँग सम्बन्धी काम गर्ने संघ—संस्थासँग समन्वय, सहकार्य र सहजीकरण गर्ने ।
- संघ तथा प्रदेश सरकारबाट भएका ऐन, नीति रणनीति, योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने गराउने । लैससास रणनीतिअनुरूप लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- सार्वजनिक सुनवाई, सामाजिक लेखाजोखा र लैससास लेखाजोखा गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निभाउने । लैससास सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लैससास क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउने ।
- योजना तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा गर्दा लैससास अन्तर्गतका समुहहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता गराउन र कार्यक्रमलाई समावेशी र लैससास मैत्री बनाउन नेतृत्वदायी भूमिका निभाउने ।
- सामाजिक समावेशीकरण रणनीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखिमहरूको समाधान गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार तथा हिंसा निवारण गर्न आचारण संहिता बनाइ लागु गर्ने तथा यस्ता प्रकृतिका कुनै पनि हिंसा हुन नदिन सचेत गराउने ।
- बैठक सञ्चालन तथा नियमित काम कार्यवाहीका लागि उल्लेखित समितिले आवश्यक कार्यविधि बनाई परिचालन गर्न सक्ने ।
- नगरपालिकामा लैससाससँग सम्बन्धित विषय वस्तु हेर्नलाई लैससास शाखा वा डेस्कको व्यवस्था गर्ने ।

- यी माथि उल्लेखित कार्यहरू गर्न कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

१२.२. लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन उपसमिति वडास्तरमा सिद्धिवा गाउँपालिकाको प्रत्येक वडामा यस रणनीतिसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न एक वडा स्तरीय समिति गठन गरिनेछ । जसमा देहाय बमोजिका संयोजक तथा सदस्यहरू रहने छन् ।

१.	सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष	संयोजक
२.	सम्बन्धित वडाका वडा सदस्यहरू	सदस्य
३.	सम्बन्धित वडा समितिले लक्षित वर्गको क्षेत्रमा कार्य गर्ने व्यक्ति वा संस्थाबाट मनोनीत गरेका वढीमा २ (एक जना महिला) जना सदस्यहरू: – सदस्य	सदस्य
४.	वडास्तरीय बाल सञ्जालको अध्यक्ष	सदस्य
५.	वडा सचिव	सदस्य सचिव

(जम्मा ५ देखि ७ जना राख्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

१२.२.१ लैससास समन्वय उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- १) वडास्तरमा खण्डिकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्न र समायानुकूल अधावधिक गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने ।
- २) स्थानीय तहको लैससास समन्वय समितिले गरेका कार्यहरू (ऐन, कानून, नीति, आवाधिक योजना, पाश्चवचित्र र अरु प्रकाशित हुने सबै प्रकारका दस्तवेजहरू) समुदाय तथा नागरिकसमाजसँग छलफल गरि लैसासको विषयवस्तुको समावेश गरी मुल प्रवाहिकरण गर्न सहयोग गर्ने
- ३) स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रियामा समुदायका विपन्न वर्ग तथा लक्षित समुदायहरूलाई अनिवार्य सहभागि गराउन नागरिक समाजसग समन्वयन र सहकार्य गर्ने ।
- ४) वडा भित्रको लक्षित समुदायको संरक्षण सम्बर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तिकरणकाको लागि कार्यक्रम बनाई नगरपालिकामा पेश गर्ने ।
- ५) यस रणनीतिसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा योजना कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न क्षमता अभिवृद्धिको क्षेत्र पत्ता लगाउने र उनीहरूको कार्यक्रमलाई लैससास मैत्री बनाउन सहजीकरण गर्ने ।
- ६) वडास्तरमा योजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याई महिला र विपन्न वर्गहरूको सूचना, श्रोत र साधनमा पहुँच बढाई फाइदाको समानुपातिक वितरणमा सुनिश्चितता गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निभाईने ।
- ७) वडा भित्रका महिला, बालबालिका लगाएत बन्चितीकरणमा परेका समुदायको खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन एवं विश्लेषण गर्ने र समस्याको पहिचान गर्न सहयोगको साथै सो समस्या समाधानका लागि योजनाको माग गर्न वकालत पनि गर्ने ।

- ८) वडा कार्यलयको कार्यक्षेत्र भित्र लैङ्गिक हिंसा तथा घरेलु हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी विषयमा प्राप्त गुनासाहरु लैससास नीति समन्वय, सहजीकरण कार्यान्वयन, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमान समितिलाई जानकारी गराउन आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- ९) लैङ्गिक हिंसा तथा घरेलु हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी विषयमा गुनासोहरुको संकलन दर्ता तथा व्यवस्थापन समन्वयको बारेमा जानकारी दिने र सचेत गराउने ।
- १०) नीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखिमहरुको समाधान गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- ११) लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति अनुरूप लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण कार्यविधी तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- १२) आवधिक, वार्षिक योजना तर्जुमा कार्यान्वयन बजेट बाँडफाँड खर्चको लेखाजोखा, अनुगमान तथा मुल्यांकन प्रणाली सामाजिक समावेशीकरण मैत्रि भए नभएको विश्लेषण गर्ने सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी बनाउन नियमितरूपमा सम्बन्धित नगरपालिकालाई सुझाव दिने ।
- १३) लैससास सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लैससास क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र गराउने ।
- १४) कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार तथा हिंसा निवारण गर्न आचारण संहिता बनाइ लागु गर्ने तथा यस्ता प्रकृतिका कुनै पनि हिंसा हुन नदिन सचेत गराउने ।
- १५) लैससास मूलप्रवाहीकरण र यस नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सरोकारवाला र अधिकारमुखी संघ संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने र गराउने ।
- १६) माथि उल्लेखित कार्यहरु गर्न कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने ।

यी माथि उल्लेखित कार्यहरु बजेट सहित योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने स्तरिय समितिको बैठक सामान्यतया प्रत्येक चौमासिक रुपमा बस्ने छ । वडास्तरिय समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार समितिको बैठक जुनसुकै बेलामा पनि बस्न सक्ने छ ।

१२.३.गुनासो व्यवस्थापन

सम्बन्धित लाभग्राही वा सरोकारवालाहरुले गाउँ तथा वडा कार्यलयको कार्य क्षेत्रभित्र लैगिक हिंसा घरेलु हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी विषयमा आफ्ना गुनासो तथा सुझावहरु भए निर्वाध रुपमा कानुन बमोजिम राख्न सक्नेछन् । यस्ता गुनासोहरुको व्यवस्थापन गर्न स्थानीय तह तथा वडा कार्यलयमा कम्तीमा एकएक जना महिला तथा पुरुषलाई सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा तोकिनेछ ।

क) गुनासोहरुको संकलन, दर्ता तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सम्पर्क व्यक्तिहरु देहाय बमोजिम हुनेछ

- महिलाहरुको तर्फबाट
- पुरुषहरुको तर्फबाट

ख) सम्पर्क व्यक्तिहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुनेछ ।

- वडावासीहरूलाई गुनासो व्यवस्थापन सयन्त्रको बारेमा जानकारी दिने र सचेत गराउने
- वडामा विभिन्न माध्यमबाट आएका लैंगिक हिंसा, महिला हिंसा, घरेलु हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी घटाहरूको दर्ता गरी अभिलेख राख्ने
- यस्ता गुनासोहरूको व्यवस्थापन तथा आवश्यक कारवाहिको लागि वडा कार्यलय र लैससास समितिलाई जानकारी गराउने । वडा कार्यलय र लैससास समितिसंग सहकार्य गरी हिंसा पीडितलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- सम्बोधन गरिएका गुनासोहरूको अभिलेख राख्ने र सम्बन्धित गुनासोकर्तालाई गुनासो प्राप्त भैसके पछि र सम्बोधन भए पश्चात जानकारी गराउने ।
- गुनासोहरूको उपयुक्त (सम्मान, संबेदनशीलता, पारदर्शी र समय आदि) तरिकाले व्यवस्थापन भैरहेको सुनिश्चित गर्ने । आवश्यक परे कानुनी सहयोगका लागि सहजीकरण गर्ने
- सम्बोधन भएका गुनासोहरूको अनुगमान गरी प्रभावकारीताको लागि सुनिश्चिता गर्ने ।

ग) सम्बन्धित लाभग्राही वा सरोकारवालाहरूको वडा कार्यलयको कार्य क्षेत्र भित्र पर्ने विषयमा आफ्ना गुनासो तथा सुझावहरू निम्न उल्लेखित तरिकाबाट राख्न सक्नेछन् ।

- आफ्ना गुनासो वडा कार्यलयबाट उपलब्ध गराइएको गुनासो फारम भरि यस वडा भित्र राखिएको सुझाव पेटिकामा खसाल्न सक्नेछन् ।
- स्थानीय तह कार्यलयमा स्वयं उपस्थित भई वा सम्बन्धित कर्मचारीहरू मार्फत राख्न सक्दछन् ।

१३. जोखिम विश्लेषण

यस लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा केह जोखिम आउन सक्छ भन्ने कुरालाई मध्यनजर गरी रणनीति तयारी सम्बन्धि कार्यशालामा गरिएको जोखिम विश्लेषणबाट पहिचान भएका सम्भावित जोखिम र जोखिम न्यूनीकरणका उपाय तथा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू निम्न अनुसार उल्लेख गरिएको छः

तालिका ८: सम्भावित जोखिम तथा न्यूनीकरणका लागि ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

१३.१ सम्भावित जोखिम	१३.२ जोखिम न्यूनीकरणका लागि ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू
• वडाहरूमा भौतिक विकासका क्रियाकलापलाई मात्रै विकास मान्ने प्रचलनले गर्दा लैससासका कार्यक्रमहरू कम प्रथमिकतामा परी न्यून बजेट विनियोजन हुने सम्भावना हुन सक्छ	• पालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बनाउनु भन्दा पहिले नै गाउँपालिकाका समग्र योजनाहरू, नीति तथा प्राथमिकताहरू र लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको कार्ययोजनामा समेत छलफल गरी यसमा समावेश भएका

• लैससासका कृयाकलापहरूको प्राथमिकीकरण गर्न कार्यपालिकामा प्रतिनिधित्व गरेका महिला तथा दलित सदस्यहरूले सशक्त रूपमा आवाज उठाउन नसक्ने वा उठाए पनि त्यसको सुनुवाई नभई प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुन सक्छ • जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू र सरोकारवाला निकायहरूमा लैससास सम्बन्धि साझा बुझाई नभएर यसको कार्यान्वयनमा अन्यौलता आउन सक्छ • गाउँपालिकामा स्रोत साधनको सिमितताले कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नसकिने अवस्था आउन सक्छ • रणनीति कार्यान्वयनमा संलग्न कर्मचारी, विभिन्न समितिहरू र संघ/संस्थाहरू विच प्रभावकारी रूपमा समन्वय तथा सहकार्य नहुन सक्छ ।	क्रियाकलापहरूको प्राथमिकीकरण गरी बजेट विनियोजन गर्ने, • कार्यपालिका सदस्यहरू विशेष गरी महिला तथा दलित सदस्यहरूलाई विभिन्न तालिमहरू प्रदान गर्ने र जिम्मेवारी हस्तान्तरणको माध्यमबाट क्षमता विकास गरी सशक्त बनाउने, • गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू र लैससास कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिमा रहेका पदाधिकारीहरूलाई समय समयमा लैससास सम्बन्धि तालिम तथा अधिमुखिकरणको माध्यमबाट क्षमता अभिवृद्धि गरी साझा बुझाइ कायम गर्ने, • कार्यक्रम सञ्चालनको लागि आवश्यकता अनुसार विभिन्न निकाय, संस्थाहरूसँग समन्वय, सहकार्य र सम्बन्ध विस्तार गरी आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग जुटाउन पहल गर्ने, • लैससास रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समितिको नियमित बैठक बस्ने र सम्बन्धित विभिन्न व्यक्ति वा निकायहरूसँग समन्वयको लागि जिम्मेवारी बाँडफाँड तथा नियमित प्रतिवेदनको व्यवस्था गर्ने
--	--

१४. लैससास रणनीतिबाट आउने अपेक्षित उपलब्धिहरू

- स्थानीय तहको नीति, कानून व्यवस्था तथा मापदण्डहरू लैससास उत्तरदायी भएको हुनेछ । लैससास अन्तर्गतका समुदायहरू सशक्तिकरण भई अधिकारको दावी गर्न सक्ने अवस्थामा पुगेका हुनेछन् ।
- स्थानीय तहको निर्णय प्रक्रियामा लैससास अन्तर्गतका समुदायहरूको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवादी संघ सस्थाहरूको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि भई साझा बुझाई र कार्य शैली भएको स्थानीय तह हुनेछ । योजना तर्जुमा प्रक्रियामा महिला तथा पछाडि परेका वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ । योजना तर्जुमा कार्यान्वयन र अनुगमान तथा मुल्याङ्कन प्रक्रिया लैससास मैत्री हुनेछ ।
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लैससास अन्तर्गतका समुहहरूका अर्थपूर्ण सहभागिता गराई पछाडि परेका समुदायको सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण भई समतामूलक समाजको सिर्जना तर्फ अग्रसर भएको हुनेछ ।
- आधारभूत र खण्डिकृत तथ्याङ्क तयार भई सोही अनुसार लैससासका कार्ययोजनाहरू कार्यान्वयन हुनेछ ।
- नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न र राष्ट्रिय तथा लैससास सम्बन्धमा गरिएका अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता, संघिय र प्रदेश सरकारले गरेका प्रतिबद्धता अनुरूपको दायित्व पुरा भएको गाउँपालिका हुनेछ ।

१५. विविध

१५.१ बाधा अड्चन फुकाउने

यस रणनीतिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अड्चन आएमा यस रणनीतिका मूलभूत सिद्धान्त र प्रावधानलाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी यस सिद्दिद्वा गाउँपालिकाले बाधा अड्चन फुकाउन सक्नेछ ।

૧૬. અનુસુચિતરુ

अनुसूची १

सिदीङ्गवा गाउँपालिका - ताप्लेजुंग																								
सहभागीहरूको वृत्तत विवरण					स्थान: गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय					मिति: २०८१ बैशाख ९ गते														
क्र. स	नाम	महिला/पुरुष /अन्य	सहभागीको कार्यालय को जानकारी				राज्यले निर्धारण गरेको क्षेत्रगत वर्गिकरण				समुह/वर्ग								धर्म					
			संघिय/ प्रादेशिक/स्थानीय	कर्मचारी/जनप्रतिनिधि	जिल्ला	ठेगाना	वडा	हिमाली	पहाडी	तराई	अन्य	आदिवासी/जनजाति	दलित	क्षेत्रिय	ब्राह्मण	मधेशी	मुस्लिम	अन्य	हिन्दु	बौद्ध	किराँत	मुस्लिम	क्रिष्णियन	अन्य
१	कृष्ण कुमारी कडरिया	महिला	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	ताप्लेजुङ्ग	सिदीङ्गवा गा.पा		१	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०
२	गोपाल बानियाँ	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	ताप्लेजुङ्ग	सिदीङ्गवा गा.पा	१	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
३	पूर्ण कुमार माङ्गबु लिम्बु	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	ताप्लेजुङ्ग	सिदीङ्गवा गा.पा	२	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
४	रत्न बहादुर कडरिया	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	ताप्लेजुङ्ग	सिदीङ्गवा गा.पा	३	१	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०
५	पूर्ण कुमार लिम्बु	पुरुष	स्थानीय	जनप्रतिनिधि	ताप्लेजुङ्ग	सिदीङ्गवा गा.पा	४	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०

६	अम्बर बहादुर लिम्बु	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा	५	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
७	रत्न कुमार लिंगदेन	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा	६	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
८	लक्षुमन तामाङ्ग	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०
९	जय प्रकाश राई	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
१०	रेनु लिम्बु	महि ला	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
११	सन्तोष पाँचको टी	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०
१२	सरोज कार्की	महि ला	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०
१३	रण बहादुर बिष्ट	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०
१४	अमृता लिम्बु	महि ला	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०
१५	चतुरहा ङ्ग लिम्बु	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०

१ ६	बुद्धिमा या तामाङ्ग	महि ला	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०
१ ७	बिमला बानियाँ	महि ला	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
१ ८	धजेन्द्र राई	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा	३	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०
१ ९	सुशिला बुढाथो की	महि ला	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
२ ०	इन्दु कुमारी वाईवा	महि ला	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
२ १	पुष्प कला वाग्ले	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०
२ २	मिना बानियाँ	महि ला	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
२ ३	अशोक लिम्बु	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०
२ ४	दावा शेर्पा	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०
२ ५	नयेन्द्र कुमार यादव	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०

२ ६	तोयाना थ रिजाल	पुरुष	स्थानी य	जनप्रतिनि धि	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०
२ ७	बिनय कुमार महतो	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	०	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०
२ ८	पुण्डरी न्यौपाने	पुरुष	स्थानी य	कर्मचारी	ताप्लेजु ङ्ग	सिदीङ्ग वा गा.पा		१	०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	१	०	०	०	०	०

अनुसूची २

कार्यक्रम संचालन भएको मिति	कार्यक्रम संचालन भएको स्थान	जम्मा सहभागीहरू	सहभागी संख्या				अन्य LGBTI
			महिला जनप्रतिनिधि	पुरुष जनप्रतिनिधि	महिला कर्मचारी	पुरुष कर्मचारी	
२०८१/०१/११	गाउँ कार्यपालिका को कार्यालय	२८	५	१२	४	७	०

लैससासको स्थानीय तहको हकमा सबल पक्षहरू तथा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू पनि बुँदागत रूपमा उल्लेख गर्नुहोस ।

१. काययशालाका सबल पक्षहरू

- कार्यशाला धेरै अन्तरक्रियात्मक भयो
- सहभागीहरूले तालिममा सिकेका कुराहरू पालना गर्ने र आगामी दिनहरूमा लैससास रणनीति २०८१ कार्यन्वयन मा ल्याउने प्रतिबद्धता गरे ।

सहभागीताहरू बाट प्राप्त प्रतिक्रिया तथा सुझाव

- स्थानीय तह को व्यस्ततालाई मध्यनजर गरि तालिम संचालन गर्ने ।
- कार्यक्रम मा वडा सचिवहरू लाई पनि अनिवार्य सहभागी गराउने

आगामी दिनमा यहि प्रकृतिको कार्यक्रम हरु संचालन गर्दा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू

- कार्यक्रमको अवधि बढाउने
- कार्यालयको व्यस्त समयमा यस्ता महत्वपूर्ण कार्यक्रम नराख्ने

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरणको रणनीति बारे जानकारी दिदै

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरणको बारेमा छलफल गर्दै

कार्यक्रम पछि ग्रुप फोटो

DATE:

आज मिति २०८१ साल वैशाख ११ गते (नेपाल संवत् ११६६, चैलाश्व, १६) नेपाल सरकारका विन लिफ्टिङ्ग गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष श्री कृष्ण कुमारी कडरीया ज्यूको अध्यक्षतामा ललितपुर महानगरपालिका र ललितपुर समन्वयितरण प्रलप्रवाहिकरण रणनीति निर्माण समन्वय रण फिने कार्यशाला जोड्ने यसै गाउँपालिकाको सभा हलमा तपशीलको उपलब्धतिमा देखायका निर्णयहरू सहित नु. सम्पन्न गरियो।
उपलब्धतिहरू:

क्र.सं.	नाम थर	पद	लिंग/समूह	सम्पर्क नम्बर	हस्ताक्षर
१	कृष्ण कुमारी कडरीया	उपाध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८४२६६४०५९	श्री.कृष्ण
२	गोपाल कानिया	१ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा		
३	प्रण कुमारी माडमल्लिक	२ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा		
४	रत्न बहादुर कडरीया	३ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८१५९०५२३५	श्री.रत्न
५	प्रण कुमारी लिम्बु	४ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा		
६	आम्बर बहादुर लिम्बु	५ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा		
७	बाल कुमारी लिम्बु	६ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा		
८	लक्ष्मण तामाङ	७ नं. वडा अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८४२६६४०५९	श्री.लक्ष्मण
९	जय प्रकाश राई	का.पा. सदस्य	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८४०९९५०३१	श्री.जय
१०	बेम्बु लिम्बु	का.पा. सदस्य	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८६२३२९०२०	श्री.बेम्बु
११	सन्तोष चौधरी	का.पा. सदस्य	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८४४३३९६४२	श्री.सन्तोष
१२	सरोज ठाकुरी	नि.प्र. अध्यक्ष	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८६३६६०५९१	श्री.सरोज
१३	मोहन थोपा	कार्यालय लिम्बु	प्रकार फ्यान्स	९८५१०३५२३२	श्री.मोहन
१४	बाल बहादुर पौडेल	वडा सदस्य	४ नं. वडा लि. शा.पा	९८२५९६५६१७	श्री.बाल
१५	अमला लिम्बु	वडा सदस्य	४ नं. वडा लि. शा.पा	९८१६०७७६६०	श्री.अमला
१६	पदुरहाड लिम्बु	योजना शाखा		९८१६९६५५७८	श्री.पदुरहाड
१७	सुप्रिया तामाङ	लि.अन.प्री	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८९४००८९९९	श्री.सुप्रिया
१८	विमला कानिया	लिफ्टिङ्ग शा.पा			
१९	हार्देन्द्र राई	४ नं. वडा सदस्य	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८०६०६०६०३	श्री.हार्देन्द्र
२०	शुशीला पुडावोडा	का.पा. सदस्य	लिफ्टिङ्ग शा.पा	९८०४५०९६५९	श्री.शुशीला

DATE:

२१	२६६ कुमारी वादक	६ नं. वडा सचिव	लिफ्टिङ जाफा	८८४२६५४८६९	१२/१२/२०२०
२२	पुष्प कला पाठले	उद्यम विकास	लिफ्टिङ जाफा	९८४२०९३३३४	१२/१२/२०२०
२३	मिता बाजिया	फ्रिड लफ्फ	लिफ्टिङ जाफा		१२/१२/२०२०
२४	अशोक लिम्बु	का. ल	लिफ्टिङ जाफा		१२/१२/२०२०
२५	दापा विमोर्जा	का. ल	लिफ्टिङ जाफा	९८४२१९४४९३	१२/१२/२०२०
२६	नयन कुमारी तामा	का. ल	लिफ्टिङ जाफा	९८४२२४६०२	१२/१२/२०२०
२७	लोमानाथ रिजाल	५ नं. वडा सचिव	लिफ्टिङ जाफा	९८४२६६९०४	१२/१२/२०२०
२८	विनायक कु. प्रसाद	का. ल	लिफ्टिङ जाफा		१२/१२/२०२०
२९	पुष्पा ठापा	का. ल	लिफ्टिङ जाफा	९८४२८२२००	१२/१२/२०२०
३०	पुष्पा				

प्रस्ताव नं. १: गाउँपालिका स्तरमा लैससास समन्वय समिति गठन सम्भव छैन।

निर्णय नं. १: प्रस्ताव नं. १ माथि इडलड ठाउँ लिफ्टिङ गाउँ पालिका स्तरमा लैससास समन्वय समिति गठन गर्न नसकिने पदाधिकारी उपस्थित भएको सम्बन्धमा निर्णयले पारित गरियो।

तपश्चिन्ता:

१. गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र - लैससास को मान बहादुर बर्दे
२. गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष - सफेल्य श्री कृष्ण कुमारी बडरिया
३. प्रमुख प्र. अधिकारी - सफेल्य श्री
४. स्थापनाको विषयसम्बन्धि - सफेल्य श्री बल बहादुर बडरिया
५. महिला, बालीत, जनजाति - सफेल्य श्री अमृता लिम्बु
६. महिला - सफेल्य श्री लुलसीपाया पुडासैनी
७. समाजिक विकास शाखा - सफेल्य सचिव श्री बिमला बाजिया

मिति २०८९ साल जेष्ठ २४ गतेका दिन सिद्धिवा
गांधपालिकाका उपाध्यक्ष श्री कुल्लु कुमारी कडरिया
ज्यूको अध्यक्षतामा लैंगिक समानता तथा सामाजिक
समावेशिकरण तथा रणनीति निर्माण सम्बन्धि निम्न
निष्पत्ति पारित गरियो ।

उपस्थितहरू

श्री कुल्लु कुमारी कडरिया
श्री रत्न बस्नेत कडरिया स्वामी
श्री तुलसीमाया बुढासेनी
श्री बिमला मानिद्यो
श्री रेनुका लिम्बु
श्री आम्हा लिम्बु

हस्तक्षेप

स्वास्थ्य
स्वामी

प्रमुखः

उपाध्यक्ष

हस्ताक्षर

प्रस्ताव नं. १ रणनीति स्थापना सम्बन्धमा

निष्पत्ति नं. १ माथी हलफल गर्दा प्रदेश (अनुसन्धान
तथा प्रशिक्षण प्रतिष्ठान) प्रदेश तथा स्थानीय
सहयोग कार्यक्रम कैसि प्रदेश लैंगिक समानता तथा
सामाजिक समावेशिकरण रणनीति योजना २०८९ को
प्रमोद अध्यक्षता गरी हलफल गरियो ।

निष्पत्ति नं. २ माथी हलफल गर्दा लैंगिक समानता सामाजिक
समावेशिकरण रणनीति योजना २०८९ को स्वीकृत
गर्ने सहजिकरण गर्ने

निष्पत्ति नं. ३ माथी हलफल गर्दा लैंगिक समानता सामाजिक
समावेशिकरण रणनीति २०८९ को योजना लाई
कार्यपालिकाको बैठकमा पेश गर्ने ।

स्वास्थ्य

प्रमुखः

उपाध्यक्ष

हस्ताक्षर